



Institutionen för socialvetenskap

Magisterprogrammet i socialt arbete

med fördjupningsområde våld i nära relation, 60 hp

”Träffar man rätt person så går det bra, men gör man inte det då är det ganska kört”

En kvalitativ studie om kvinnors levda erfarenheter av professionellas responser på våld

Petra Karlsson Tigerberg

Självständigt arbete, 15 hp

SKA65X, HT24

Magisteruppsats i socialt arbete

Handledare: Hélène Lagerlöf

Examinator: Johan Vamstad

“If you meet the right person, it goes well, but if you don't, then it's pretty much over”

A qualitative study of women's lived experiences of professionals' responses to violence

Abstract

Men's violence against women is a serious social problem. The view of and responsibility for men's violence against women has changed over time. Sweden's government has also determined that men's violence against women must be combated, which means that society today recognizes the importance and extent of the problem. This qualitative study consists of in-depth interviews with 8 women who experienced violence by a man in an intimate relationship. The purpose of the study is to try to understand, based on the lived experiences of women who have previously been subjected to violence what significance social responses from professionals had for the women's leaving process. The study's empirical data has been analyzed based on gender power theory and the understanding of men's violence against women as an act of power. The thematization of the study's empirical data resulted in four main themes, *supportive social responses and conditions, retaining social responses and conditions, the woman's responses to professional's responses and conditions and contribution to change*. The results show that the breakup process is very complex and that many different factors affect the woman's ability to leave. Both relational and structural factors have influenced the women's leaving process. What the women in the study described as supportive and helpful social responses are the professional's personality traits and actions. The fact that they gained knowledge about their exposure to violence and what consequences it can lead to is described as very important for the process of leaving. Knowledge about their exposure to violence and what consequences it can lead to is described as very important for the process of breaking up. Knowledge and experience of the professionals is also described as important to be able to provide supportive and helpful social responses. The positive responses are described as vital and decisive. The social responses that the women say prevented them from being free from the violence are when professionals did not act when they told about their exposure to violence. A fear of losing their children in relation to social services and that their parenting ability was questioned. Lack of help with finances and housing and that they felt that social services did not believe in them are also described as negative social responses from professionals. How the professionals view and explain violence and where the professional works and seems to influence what social responses the professionals give and can give. The support described looks different depending on where in the country the women lived and which professionals they met.

Keywords: social responses, response, support, men's violence, leaving process, professionals

Sammanfattning

Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem. Synen på och ansvaret för mäns våld mot kvinnor har förändrats över tid. Sveriges regering har fastslagit att mäns våld mot kvinnor ska bekämpas vilket betyder att samhället idag erkänner problemets betydelse och omfattning. Den här kvalitativa studien består av djupintervjuer med 8 kvinnor som upplevt våld av en man i en parrelation. Syftet med studien är att utifrån tidigare våldsutsatta kvinnors levda upplevelser försöka förstå vilken betydelse sociala responser från professionella haft för kvinnornas uppbrottsprocess. Studiens empiri har analyserats utifrån könsmaktsteorin och förståelsen av mäns våld mot kvinnor som en makthandling. Tematiseringen av studiens empiriska data resulterade i fyra huvudteman, *stödjande sociala responser och förutsättningar*, *kvarhållande sociala responser och förutsättningar*, *kvinnans responser på de professionellas responser och förutsättningar* och *bidrag till förändring*. Resultatet visar att uppbrottsprocessen är mycket komplex och att många olika faktorer påverkar kvinnans möjlighet att bryta upp. Både relationella och strukturella faktorer har påverkat kvinnornas uppbrottsprocess. Det som av kvinnorna i studien beskrivs som stödjande och hjälpsamma sociala responser är de professionellas personlighetsdrag och agerande. Att de fick kunskap om sin våldsutsatthet och vilka konsekvenser det kan leda till beskrivs som mycket viktigt för processen att bryta upp. Kunskap och erfarenhet hos de professionella beskrivs också som viktigt för att kunna ge stödjande och hjälpsamma sociala responser. De positiva responserna beskrivs som livsviktiga och avgörande. De sociala responser som kvinnorna säger hindrat dem från att bli fria från våldet är då professionella inte agerat då de berättat om sin våldsutsatthet. En rädsla över att förlora sina barn i relation till socialtjänsten och att deras föräldraförmåga ifrågasattes. Utebliven hjälp med ekonomi och boende och att de upplevde att socialtjänsten inte trodde på dem beskrivs också som negativa sociala responser från professionella. Hur de professionella ser på och förklarar våld och var den professionelle arbetar tycks påverka vilka sociala responser de professionella ger och kan ge. Stödet som beskrivs ser olika ut något som kan kopplas till vart i landet kvinnorna bodde och vilka professionella de mötte.

Nyckelord: sociala responser, gensvar, bemötande, stöd, mäns våld, uppbrottsprocessen, professionella

Förord

Först och främst vill jag tacka de kvinnor som valde att ställa upp i intervjuerna. Utan deras insats ingen uppsats. De berättade om det som kan anses vara det allra svåraste med en imponerande styrka och skärpa. Berättelserna har berört mig och jag kommer för alltid att ha med mig dessa i mitt fortsatta arbete. Ett varmt tack till var och en av er.

Jag vill tacka familj, vänner, bekanta och nätverket Gömda kvinnor som delat min intervjufrågan.

Ett tack till min handledare Helene Lagerlöf, Lektor fil.dr vid Marie Cederschiölds Högskola för noggrannheten och tydligheten, det har betytt mycket för mig och för utformningen av uppsatsen.

Jag vill tacka min studiekamrat Sofia Forsberg för den vardagliga handledningen, bollandet och ältandet.

Tack till Ulla Andersson som så noggrant korrekturläst min text.

Tack till Hanna Olsson, som stöttat mig, genom sin kunskap, humor och styrka. Hanna påminner mig ständigt om att minnas historien, något som jag haft med mig under arbetet med uppsatsen.

Ett tack till Allan Wade, att få möjlighet att samtala med Allan gav mig hopp och övertygelse om vikten av ett gott bemötande, att fokusera på motståndet och språkets betydelse men också insikt i att vi har mycket arbete kvar att göra.

Ett stort tack till min man som alltid stöttar mig och alltid hjälper mig att våga försöka.

Mitt sista men absolut inte minsta tack går till min arbetsgivare Kvinno- och ungdomsjouren Linnéan som uppmuntrat mina magisterstudier.

Petra Karlsson Tigerberg

December 2024

Innehållsförteckning

1	Inledning	7
1.1	Problemformulering	9
2	Syfte	9
2.1	Frågeställningar	10
3	Centrala begrepp.....	10
3.1	Sociala responser.....	10
3.2	Våld.....	10
3.3	Aktörskap/Motstånd.....	10
3.4	Överlevare	11
3.5	Professionella	11
4	Avgränsning.....	11
5	Tidigare forskning.....	12
5.1	Att bli lyssnad på / Giltiggörande gensvar	12
5.2	Våldsförståelse / Kunskap / Normer	15
5.3	Sammanfattning	17
5.4	Studiens bidrag till forskningsfält och praktik	18
6	Teoretisk tolkningsram.....	18
6.1	Könsmaktsteori	18
6.2	Mäns våld mot kvinnor	20
7	Metod.....	22
7.1	Metodval	22
7.2	Urval.....	23
7.3	Datainsamling	23
7.4	Förförståelse.....	24
7.5	Bearbetning och analys	25
7.6	Forskningsetiska övervägande	26
7.7	Studiens tillförlitlighet och trovärdighet	28
7.8	Kritisk metoddiskussion.....	29
8	Resultat	30
8.1	Stödjande sociala responser och förutsättningar	31

8.1.1	Att få kunskap om sin våldsutsatthet	31
8.1.2	Praktiskt stöd, boende, ekonomi	32
8.1.3	Kunskap och erfarenhet hos professionella	32
8.1.4	Personlighetsdrag och agerande hos professionella	33
8.1.5	Redo att ta emot hjälp	33
8.2	Kvarhållande sociala responser	34
8.2.1	Praktiskt stöd, boende, ekonomi	34
8.2.2	Personlighetsdrag och agerande hos professionella	34
8.2.3	Ifrågasättande av sig själv	35
8.3	Kvinnans responser på professionellas responser och förutsättningar	36
8.3.1	Fick ordna allt själv	36
8.3.2	Önskan om ett annat stöd än det som fanns/erbjöds	37
8.3.3	Känslan hos kvinnan i relation till professionella och familj/nätverk	38
8.4	Bidrag till förändring	40
9	Analys	41
9.1	Relationella faktorer	41
9.1.1	Personlighetsdrag hos professionella	41
9.1.2	Att de fick hjälp med att se att de var utsatta för våld	41
9.1.3	Att bli fri	42
9.1.4	Familjen stöttade inte	43
9.1.5	Redo att ta emot hjälp	43
9.2	Strukturella faktorer	44
9.2.1	Kunskap hos professionella	44
9.2.2	Socialtjänsten trodde inte på kvinnans berättelse	46
9.2.3	Utebliven ekonomisk hjälp	46
9.2.4	Önskan och synen på en egen familj	47
9.2.5	Stödet såg olika ut hos olika aktörer	47
9.2.6	Samhällsvillkor	48
10	Slutsatser	48
11	Diskussion	49
12	Studiens begränsningar	52
13	Förslag på framtida forskning	52
14	Referenser	53
15	Bilagor	57

1 Inledning

Jag har i den här studien valt att titta på kvinnors levda erfarenheter av professionellas responser på våld i samband med uppbrottsprocessen och processen att bli fri från våld. Jag har valt att ha mäns våld mot kvinnor i parrelationer i fokus då jag talar om våld. Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem i Sverige, var tredje vecka dödas en kvinna av en man. Under 2023 uppgick antalet anmälda misshandelsbrott mot kvinnor till totalt 30 559 brott, vilket var en ökning med 5 procent jämfört med 2022. 81 procent av anmälda misshandelsbrott 2023 skedde mot kvinnor och vanligast förekommande var att brottet begicks av en för brottsoffret bekant person (Brottsförebygganderådet, 2024). Ungefär var fjärde kvinna i Sverige har någon gång utsatts för våld i nära relation, oftast av en manlig partner (Brottsförebygganderådet Rapport 2014:8, s 8). Våldet som drabbar kvinnor är ofta sexualiserat och könsrelaterat, kvinnor utsätts just eftersom de är kvinnor. Män kan också utsättas för våld i parrelationer även om det inte är lika vanligt. Våldet som riktas mot kvinnor i parrelationer är oftare upprepat, tenderar att vara grövre och resulterar i fler negativa konsekvenser (Brå, rapport 2009:12). Brottsförebyggande rådet skriver ”De flesta händelser av relationsvåld anmäls aldrig till polisen och Brottsförebyggande rådets rapport visar även att det finns tydliga luckor i bemötandet av våldsoffrens behov av stöd och hjälp” (Brottsförebyggande rådet, Rapport 2009:12 s 9). Våldet innebär ett stort mänskligt lidande och kan få allvarliga fysiska och psykiska konsekvenser för de utsatta men även leda till svåra sociala problem (Socialstyrelsen 2024, s 12). Konsekvenserna av våld inkluderar bland annat fysiska skador, oönskade graviditeter, aborter, gynekologiska komplikationer, sexuellt överförbara infektioner, posttraumatiskt stressyndrom och depressioner (Went & Enander, 2013, s 1-2). Utöver det mänskliga lidandet innebär våldet även stora kostnader för samhället, de ekonomiska samhällskostnaderna för könsrelaterat våld mot kvinnor i Sverige beräknades uppgå till 6,6 miljarder euro bara under 2019 (EIGE, 2021). I dag har kommunerna en lagstadgad skyldighet att skydda alla brottsoffer och särskilt våldsutsatta kvinnor och barn (5 kap. 11§ socialtjänstlagen). FN:s definition av könsrelaterat våld i deklARATIONEN om avskaffandet av allt våld mot kvinnor (1993) betonar våldshandlingarnas skadliga konsekvenser. I definitionen antyds också att våldet förekommer i olika former: For the purposes of this Declaration, the term "violence against women" means any act of gender-based violence that results in, or is likely to result in, physical, sexual or psychological harm or suffering to women, including threats of such acts, coercion or arbitrary deprivation of liberty, whether occurring in public or in private life” (Artikel 1. FN, 1993). Att lämna en relation där en utsätts för våld benämns många gånger som uppbrottsprocessen som av Hydén (2001, s 99) beskrivs som en process som bär framåt mot ett liv utan mannen. Hydén menar att själva ögonblicket då kvinnan går har en lång förhistoria där kvinnans motstånd mot mannens våld är central. Under uppbrottsprocessen är det vanligt att kvinnan tar kontakt med ett antal olika aktörer som kan påverka kvinnans möjlighet till uppbrott. Uppbrottsprocessen beskrivs närmare under avsnittet problemområde. För att förtydliga hur vi kan förstå termen sociala responser har jag tagit hjälp av ett

antal forskares beskrivningar av sociala responser. Skoog Waller (2022, s12) beskriver sociala responser som ”Reaktioner eller agerande från myndigheter och andra samhällsaktörer som svar på våldet och våldsutsattheten, den utsattas situation eller försök att bli fri från våld. Det kan röra sig om responser från myndigheter, myndighetspersoner eller professionella inom exempelvis socialtjänst, polis, domstol, vård, skola eller ideella organisationer”. Coats & Wade (2016, 178) skriver att det ligger i det mänskliga beteendet att söka responser från andra, precis som att ge respons till andra, med andra menar de familj, vänner, grannar, polis, socialtjänst, sjukvården, rättsväsendet men också personer som bevittnat eller närvarit under våldshändelsen. Enskilda personer som genom sina personliga eller institutionella åtgärder påverka de sociala och materiella förhållanden som blir viktiga för enskilda personer (brottsoffer, förövare, barn) genom lagar, policyer, regler, praxis, mandat och beslut. Coats & Wade (2016, s 178) skriver att offer är beroende av andra för tröst och säkerhet, för att upprätthålla sin värdighet och möjlighet till upprättelse och för att få bekräftat att det våld som de utsatts för var fel. På samma sätt som positiva sociala responser kan ge en enorm lättnad, kan negativa sociala responser kan leda till ytterligare lidande (Coats & Wade 2016, s 176). Sociala responser är ett sätt att benämna bemötande. Holmberg & Enander skriver om kvarhållande och frigörande faktorer när de beskriver bemötande (Holmberg & Enander, 2004, s 203). Brännvall skriver i stället om gensvar på våld (Brännvall, 2016, s 76). I denna studie kommer termen sociala responser att användas. Josefin Kjellbergs avhandling Fri från (efter) våldet (2023) tar upp betydelsen av omgivningens gensvar vid stödsökande, Kjellberg skriver att yrkesverksamma och personer i kvinnans privata nätverk kan ha möjlighet att nå våldsutsatta kvinnor och kunna ge giltiggörande gensvar som stöttar deras motstånd och frigörelse från våld. Gensvar som upplevs som dömande eller där våldet omskrivs till konflikter kan få motsatt effekt. Rädsla att möta diskriminering hos myndigheter kan vidare göra att vissa våldsutsatta kvinnor väljer att inte söka stöd (Kjellgren, 2023 s 194). Coats & Wade (2016, s 191) skriver att omkring 40 års forskning visar att kvaliteten på de sociala responserna vid våld är starkt korrelerad med graden av lidande för offret och i vilken utsträckning brottsoffret kommer att lämna ut uppgifter till myndigheterna. Coats & Wade (2016, s 191) menar att denna kunskap inte är väl integrerad i bedömnings- och behandlingsförfaranden. När erfarenheten av våld förminskas eller negligeras av aktörer som har ansvar för att hjälpa den utsatta riskerar det att leda till retraumatisering och sekundär intimisering genom upplevelsen av att åter bli utsatt, och övergiven av en omvärld som hade kunnat hjälpa (Pratt-Eriksson et al., 2014, s 5). Det kan bland annat handla om osäkerhet kring rutiner och regelverk, bristande kunskap och tillgängliga insatser hos socialtjänsten vilket kan leda till att kvinnor inte får det skydd och stöd de behöver (Ekström, 2016, s 53, s 116) men den hjälp som erbjuds är också beroende av de professionellas förståelse av våldet som våld snarare än jämbördiga konflikter (Mattsson, 2013, s 164). Något Kjellberg (2023, s 16) även skriver om, de som arbetar med att ge stöd till partnervåldsutsatta kvinnor i Sverige verkar på ett stödfält där det kan finnas olika våldsförståelser eller perspektiv på partnervåld. (Kjellberg, 2024, s 16). Wendt & Enander (2013, s 63) beskriver i sin studie bemötande från hälso- och sjukvården som bidragit till att våldsutsatta kvinnor

känt sig stöttade och bemötande som fått dem att känna sig övergivna. Stöttande bemötande beskrivs följande, förmedlade kunskap, visade medkänsla och bidrog till att avlasta och skydda kvinnan samt stärka självkänsla. Bland annat kunde det handla om att lyssna på kvinnans berättelse, stödja kvinnan i praktiska uppgifter, visa förståelse för kvinnans situation och ta ansvar för att anmäla våldet. Bemötande som däremot fick kvinnorna att känna sig övergivna beskrevs som uteblivna åtgärder, försvårande av dialog och bemötande som orsakade besvikelse. Det kunde handla om att personal fick kännedom om våldet utan att vidta åtgärder, att de missade tillfällen att fånga upp våldsutsatthet, att kvinnan fick klara sig själv eller rent av hade ett arrogant eller kränkande beteende (Wendt & Enander, 2013, s 63).

1.1 Problemformulering

Att lämna en relation där en utsätts för våld innebär många gånger att en kontakt med professionella från olika myndigheter, hälso- och sjukvård och kvinnojourer tas eller är nödvändig. Holmberg & Enander (2013, s 113) tar upp att det finns mycket skrivet om vad som håller en kvinna som utsätts för våld kvar i relationen men att det inte finns mycket om vad som driver henne ur relationen, vad som får henne att lämna (Holmberg & Enander, 2013, s 113). Att lämna en våldsam relation beskrivs ofta som uppbrottsprocessen. Holmberg & Enander (2013, s 112) skriver att kvinnans uppbrott behöver förstås utifrån tre aktiva processer: *att bryta upp*, *att bli fri* och *att förstå*. Den första delen i processen *att bryta upp*, berör själva uppbrottet, vad som gör att kvinnan en dag lämnar mannen rent fysiskt. *Att bli fri* handlar om att emotionellt bli fri från mannen. *Att förstå* handlar om att kvinnan definierar sig som misshandlad och att hon befunnit sig i en misshandelsrelation. Dessa steg behöver inte ske i ordningsföljd och kan överlappa varandra (Holmberg & Enander, 2013 s 112). Problemformuleringen bottenar delvis i det som beskrivs i studien av Skoog Waller (2022, s 44) nämligen att många av de kvinnor som medverkat i studien vittnar om allvarlig våldsutsatthet, om den tunna gränsen mellan liv och död och om att dagligen frukta för sina liv, men säger samtidigt att det inte varit det värsta. Som det värsta beskrivs den återkommande erfarenheten av att berätta om våldet men inte bli trodd, samt responser från samhället och omgivningen som bidragit till att vidmakthålla eftervåldet och kvinnornas utsatthet (Skoog Waller, 2022, s 49). Utifrån de allvarliga konsekvenser som drabbar kvinnor som utsatts för våld i en parrelation blir kunskapen om vad som kan vara stöttande och vad som kan vara kvarhållande vid uppbrottet intressant att veta mer om. Utifrån det blir det av vikt att studera sociala responser från professionella och deras betydelse för uppbrottsprocessen.

2 Syfte

Syftet med studien är att utifrån tidigare våldsutsatta kvinnors levda upplevelser försöka förstå vilken betydelse sociala responser från professionella haft för kvinnornas uppbrottsprocess.

2.1 Frågeställningar

- Vilken betydelse har sociala responser från professionella för uppbrottsprocessen?
- Vilka sociala responser från professionella beskrivs som stödjande och hjälpsamma i processen att bli fri från våld?
- Vilka sociala responser från professionella kan vara ett hinder att bli fri från våldet?

3 Centrala begrepp

I detta avsnitt har jag valt att beskriva några centrala ord och begrepp lite närmare. Detta har jag gjort utifrån att de är just centrala för studien och att jag därför tänker att det är av särskild vikt att läsaren får inblick i hur begreppen definieras och används i denna uppsatts.

3.1 Sociala responser

Vad begreppet sociala responser innebär i det här sammanhanget beskrivs i inledningen. Under detta avsnitt finns endast ett tillägg till den beskrivningen. Sociala responser kan också beskrivas genom ett språk som skuldbelägger och patologiserar offren, förminskar förövarnas ansvar och döljer våldet och offrens motstånd mot det. Detta intensifierar offrens förnedring, isolering och marginalisering och stöder fortsatt kontroll och övergrepp av förövarna (Coates & Wade 2004, s 4).

3.2 Våld

Beskrivning av mäns våld mot kvinnor finns under avsnittet inledning. Våld kan förekomma i alla partnerkonstellationer, i heterorelationer och i HBTQI+ relationer oberoende av könstillhörighet, könsidentitet eller könsuttryck. Jag har valt att intervjua vuxna kvinnor som levt i heterosexuella relationer där våld förekommit. Dels utifrån det jag tidigare beskrivit att mäns våld mot kvinnor är ett stort och erkänt samhällsproblem men också utifrån att det är denna grupp jag mött genom mitt arbete vilket också väckt mina frågor kring bemötande. Det betyder inte att jag förminskar eller vill bidra med att osynliggöra det våld som utövas mot barn och män eller det våld som kan förekomma i homosexuella relationer. Våld kan förekomma i alla familjekonstellationer och kan utövas mot eller av föräldrar, barn, syskon, mor- och farföräldrar eller andra släktingar. Våldet förekommer i alla åldersgrupper och i alla samhällsklasser. Våld kan vara, psykiskt, fysiskt, sexuellt, materiellt, latent, digitalt, försummelse.

3.3 Aktörskap/Motstånd

Brännvall (2016, s 60) skriver att feministisk våldsforskning har kritiserats för att den skulle framställa våldsutsatta kvinnor som passiva, maktlösa och utan aktörskap men menar att underordning inte utesluter aktörskap. Underordning begränsar dock möjligheten att agera. Brännvall skriver att kvinnor

som utsätts för våld alltså betraktas som aktörer under villkor som följer av ojämlikhet (Brännvall, 2016, s 60). Ett aktörskap kan också förklaras genom att en gör motstånd, Allan Wade beskriver motstånd på följande vis: I propose here that any mental or behavioral act through which a person attempts to expose, withstand, repel, stop, prevent, abstain from, strive against, impede, refuse to comply with, or oppose any form of violence or oppression (including any type of disrespect), or the conditions that make such acts possible, may be understood as a form of resistance (Wade. 1997, s 25). Även Hydén (2001, s 93) skriver att motståndet likt lidandet är en del av kvinnans historia men att bägge dessa sidor inte ryms i beskrivningen av det ”rena offret” (Hydén. 2001, s 93).

3.4 Överlevare

I den här studien kommer kvinnor som utsatts för våld benämnas som överlevare och inte som offer, i avsnittet tidigare forskning så kommer den benämning av kvinnan som forskaren valt att användas. Anledningen till detta är att jag vid många tillfällen hört kvinnor som utsatts för våld sagt att de inte är offer utan överlevare. För mig är det viktigt att reflektera över och problematisera de ord vi använder och lyssna till vilka ord berörda grupper själva använder. Kjellberg (2023, s 34) refererar till Dunn (2005) som menar att feministiska våldsforskare och aktivister i USA tidigt ersatte förståelser av våldsutsatta kvinnor som offer utan aktörskap med perspektiv där våldsutsatta kvinnor ses som ”överlevare” som utvecklar strategier för att hantera och motsätta sig våldet. Hydén (2001, s 93) menar att genom att framställas som ett ”rent offer” riskerar kvinnan att omyndigförklaras och att kvinnan därigenom fråntas sitt ansvar och också sin värdighet. Det som då återstår är att andra ”bättre lämpade” tar över och bestämmer i hennes ställe exempelvis polis och rättsvårdande myndigheter (Hydén. 2001, s 93). Givetvis menar jag dock inget annat än att ansvaret för våldet endast ligger hos förövaren.

3.5 Professionella

När jag refererar till professionella syftar jag främst på yrkesverksamma inom socialtjänsten, polisen, sjukvården och kvinnojourerna. I studiens empiri förekommer dock professionella från andra instanser så som lokala enheter som arbetar med våld i nära relation.

4 Avgränsning

Även djur utsätts för våld inom ramen för våld i parrelationer men det är inte något denna studie kommer att behandla även om det är ett mycket viktigt ämne. Det är inte min mening att förminska allvaret eller osynliggöra att djur utsätts för våld.

5 Tidigare forskning

Sökprocess

I följande avsnitt presenteras tidigare forskning som kan anses aktuell för att skapa en förståelse för studiens syfte och frågeställningar. För att ta del av forskningen kring sociala responser på våld från professionella har sökningar i Academic Search Complete, Web of Science, PubMed, Diva och Google Scholar genomförts. Jag har också sökt efter källor som jag hittat i artiklar, avhandlingar och referenslistor. Sökningar har också gjorts på enskilda forskare som forskat på ämnet. Sökorden har främst varit: domestic violence, intimate partner violence, men´s violence against women, social response, shelter, bemötande, gensvar, stöd, uppbrottsprocessen, professionella, överlevare, agentskap, motstånd, Responce Based Practic.

5.1 Att bli lyssnad på / Giltiggörande gensvar

I detta avsnitt presenteras forskning gällande giltiggörande gensvar och vikten av att bli eller inte bli lyssnad på. Något som både kan kopplas till studiens syfte och kvinnornas egna svar i intervjuerna vilka redovisas under resultatdelen. Coats & Wade (2016, s 176) skriver om betydelsen av positiva och negativa sociala responser och där rutinmässiga möten med våldsoffer ledde till utsatthet för negativa responser i form av skuld och feldiagnostisering. Offrens handlingar av motstånd ignorerades och missförstods och tolkades som symtom på störningar och brister. Coats & Wade (2016, s 176) menar dock att offrets handlingar även om de handlar om handlingar i ren förtvivlan kan förstås utifrån kontexten där våldshandlingarna utspelar sig och i vilken de sociala responserna ges av nätverk och samhällets aktörer. "Just as positive social responses can provide immense relief, negative social responses can incite further suffering" (Coates & Wade, 2016, s 176). Coats & Wade (2016, s 191) skriver vidare att omkring 40 års forskning visar att kvaliteten på de sociala responserna vid våld är starkt korrelerad med graden av lidande för offret och i vilken utsträckning brottsoffret kommer att lämna ut uppgifter till myndigheterna. Coats & Wade (2016, s 191) menar att denna kunskap inte är väl integrerad i bedömnings- och behandlingsförfarandena. Även Brännvall (2016, s 282) skriver om rättssystemets agerande och att det för en del kvinnor framstår det giltiggörande gensvaret som särskilt betydelsefullt genom möte med polis och fällande dom för deras förståelseprocess. De beskriver detta som ett "uppvaknande", ett "före och efter" samt ett "uppbrott" från mannens verklighet, vilket tyder på att gensvaret bidrog till att de gick från att betrakta männens våld mot dem som någonting mer eller mindre normalt, till att betrakta det som mäns våld mot kvinnor i nära relationer, alltså något onormalt och oacceptabelt. Brännvall (2016, s 283) menar att ogiltiggörande gensvar från rättssystemet bidrar till att försvåra vissa kvinnors möjligheter att förstå våldet. Detta genom att det åter väckte frågor hos dem om männens våld var att betrakta som allvarligt eller inte. I detta fall skulle ett ogiltiggörande gensvar innebära att kvinnorna bekräftades i att de utsatts för våld genom bemötande från polis eller att våldsutövaren inte döms för brott medan ett giltiggörande gensvar skulle kunna vara att polisen

bekräftar att kvinnan varit utsatt för våld och rättssystemet dömer mannen för brott. För de kvinnor som börjat definiera våldet som mäns våld mot kvinnor i nära relationer, förefaller ett ogiltiggörande gensvar från det straffrättsliga systemet svårt att acceptera. Resultatet av Brännvalls studie (2016 s 283) visar på att rättssystemets giltiggörande eller ogiltiggörande gensvar på männens våld underlättade, eller också försvårade, kvinnornas chans att förstå våldet som mäns våld mot kvinnor i nära relationer. Det vill säga, deras förståelseprocess, något som Holmberg & Enander (2004, s 159) beskriver som en del av uppbrottsprocessen. Wallin m.fl. (2017, s 952-953) undersökte hur kvinnor som utsatts för könsrelaterat våld upplever bemötande från sjukvårdspersonal vilket resulterade i fyra kategorier: skuld känslor över att ha blivit utsatt, känslor av att vara oviktig, känslor av att ta tid och känslor av att vara osäker/trygg. Kvinnorna betonade vikten av att vårdpersonalen tar sig tid. När de behandlade kvinnorna med respekt och genuint intresse kände kvinnorna sig trygga. När vårdpersonalen inte uppfyllde dessa förväntningar framkallades känslor av frustration och misstro. Känslan av att bli lyssnad på och trygghet ansågs som viktiga aspekter i ett positivt möte, medan känslan av brist på tid eller intresse ofta ledde till att negativa upplevelser som frustration och misstro mot hälso- och sjukvården. Wallin m.fl. (2017, s 956) menar att dessa resultat tyder på att hälso- och sjukvårdspersonal kan ha brister eftersom dessa kvinnor inte upplever att de får rätt stöd. Utbildning om hur man bemöter kvinnor som har utsatts för könsrelaterat våld är avgörande för hälso- och sjukvårdspersonal för att skapa respektfulla möten. Resultaten av denna studie betonar att relativt enkla insatser som att lyssna på dessa kvinnors berättelser och ge dem verklig uppmärksamhet kan avsevärt förbättra vården (Wallin m.fl., 2017, s 956). I Skoog Wallers (2022, s 5) studie var social ensamhet en tydlig konsekvens av våldsutsatthet, men också en förutsättning för fortsatt och eskalerande våld. Ensamhet identifierades på olika plan, både relationellt i begränsningar av sociala kontakter och strukturellt i avsaknad av adekvata responser från olika myndigheter och samhällsaktörer, samt i överlappningar mellan dessa. Erfarenheter av ensamhet hängde också tydligt ihop med omgivningens, och inte minst samhällets responser på kvinnornas signaler om utsatthet, deras försök att bli fria från våld och försök att skydda sina barn. Kvinnornas möjligheter att bryta ensamhet och bli fria från våld var starkt beroende av strukturella och relationella faktorer, dvs samhällets och den nära omgivningens responser (Skoog Waller 2022. s 6). När kvinnorna berättade om våldet präglades samhällets och omgivningens responser många gånger, men inte alltid, av tystnad, osynliggörande och minimering av våldets allvar. Bristen på positivt socialt stöd, validering och beaktande av våldet från viktiga samhällsaktörers sida begränsade kvinnornas möjligheter att skydda sig själva och sina barn, och vidmakthöll männens eftervåld och makt (Skoog Waller 2022 s 41). Det kanske viktigaste budskapet var att samhällets och omgivningens responser spelar stor roll för hur ensamma kvinnorna blir samt för om och hur våldet och eftervåldet kan fortsätta. Det fanns många exempel på att enskilda personers agerande för att hjälpa kunde vara avgörande för kvinnornas och barnens situation (Skoog Wallers 2022, s 5). Reedys studie (2018) beskriver ett projekt där kvinnor som utsatts för våld i hemmet deltog i grupp och där utgångspunkten var sociala responser på våld.

Reedy (2018, s 1) beskriver att motivationen till projektet som beskrivs i hennes studie var att hon blivit medveten om att det krävdes en annan förståelse och förbättrade responser på våld i hemmet. Reedy skriver att den centrala utgångspunkten för projektet var positiva sociala responser på våld i hemmet, hur man sätter ord på våldet och hur detta i stor utsträckning påverkar offrens möjligheter till ökad säkerhet, värdighet och välbefinnande. Projektet bedrevs i en grupp där kvinnor som utsatts för våld i sitt hem deltog. Gruppen kvinnor som deltog erbjöds en socialt och psykologiskt säker och värdig plats för att kollektivt kunna omvärdera sina responser på våld med hjälp av handledarna/gruppledarna vilket ledde till att de såg våldet, våldsutövaren och dennes ansvar, men också sitt eget motstånd. Kvinnorna i gruppen beskriver att gruppen i sig blev en mycket viktig del då de hjälpte dem genom att bli lyssnade på, på ett värdigt sätt, och hjälpte dem att komma ifrån sin stigmatiserade roll som våldsutsatt och att inte känna skuld genom varandras berättelser, genom att de delade upplevelse av våld (Reedy, 2018, s 112). Resultaten från det forskningsprojekt Funstone, m.fl. (2023, s 2592) genomfört indikerar att Insight Exchanges arbete (Australienbaserat initiativ som utformats av ett Responce Based Practic-center) har bidragit till att förbättra kvaliteten på sociala responser till offer utsatta för VINR och sexualiserat våld. Resultaten tyder på att Insight Exchange har stöttat socialarbetare att förbättra kvaliteten på sina responser (Funstone m.fl., 2023, s 2593). Flera deltagare beskrev de sociala reaktioner de fick från Insight Exchange-personal som transformerande och "livsförändrande" För många offer som talar om sina levda erfarenheter av sexualiserat våld med Insight Exchange-personal var det första gången de förstod sina reaktioner i samband med motstånd och respons på våld, och hur deras val och strategier hade ökat säkerheten och värdigheten för dem själva och andra (Funstone m.fl., 2023, s 2594). Kjellbergs (2023, s 194) avhandling belyser bland annat vikten av omgivningens gensvar vid stödsökande, och att yrkesverksamma och personer i det privata nätverket kan ha möjlighet att nå våldsutsatta kvinnor och ge giltiggörande gensvar som stöttar deras motstånd och frigörelse från våldet. Gensvar som däremot upplevs som dömande eller där våldet omskrivs till konflikter riskerar att få motsatt effekt. Rädsla för att diskrimineras hos myndigheter kan vidare göra att en del våldsutsatta kvinnor väljer att inte söka stöd. Detta kan vara viktigt för yrkesverksamma som ger stöd till våldsutsatta att ta hänsyn till t.ex. när de försöker förstå varför och när våldsutsatta väljer att söka stöd och hur de ska nå fler våldsutsatta (Kjellberg, 2023 s 194). Kjellberg (2023, s 104) skriver vidare om vikten av att omgivningen inte upplevs ha en dömande attityd. Ett giltiggörande gensvar, där den våldsutsatta kan få hjälp att se våldet som våld, framstår istället som viktigt. Omgivningens gensvar kan följaktligen betraktas som en omständighet som sätter ramarna för våldsutsatta kvinnors motstånd mot våld, och som kan påverka huruvida motståndet blir effektivt i bemärkelsen hjälper kvinnan att skydda sig och få våldet att upphöra (Kjellberg, 2023 s 104). Internalisering och normalisering av våldet var visserligen kvarhållande, men kvinnorna kunde motstå detta med hjälp av omgivningens giltiggörande gensvar (Kjellberg, 2023 s 122). Barnett (2001, s 19) menar att kvinnor socialiseras in i att värdesätta sin relation och att investera mycket i sin relation samtidigt som samhället misslyckats att ge ett stöd till de kvinnor som utsatts för våld i sin

relation. Forskningsöversikten beskriver hur olika emotionella och kognitiva tillstånd kan försvåra för kvinnan att lämna. Det kan exempelvis vara normer om tvåsamhet och kärnfamilj, emotioner som rädsla, eller psykologiska tillstånd orsakade av våldet såsom posttraumatiskt stressyndrom eller depression. Barnett (2000, s 359-360) beskriver hur strukturella eller sociala faktorer kan förhindra uppbrott, exempelvis lagstiftningens utformning och negativt bemötande från myndigheter, rättsväsende eller individer i det privata nätverket. Andra faktorer som kan förhindra uppbrott är ekonomisk utsatthet och svårigheter att finna egen bostad.

5.2 Våldsförståelse / Kunskap / Normer

I detta avsnitt presenteras forskning om hur våldsförståelse, kunskap om våld och normer påverkar vårt sätt att agera eller inte agera, vilket beskrivs nedan med hjälp av tidigare forskning. Mattsson (2013) har i sin studie tittat på en könsintegrerad enhet som tar emot kvinnor, män och barn som utsatts för eller utövat våld och som erbjuder behovsanpassade och kompletterande insatser för samtliga parter. Här kunde Mattsson (2013, s 162) i sin studie se att personalens olika förhållningssätt till feministiska strukturella perspektiv gjorde att de gjorde olika bedömningar av och att de hade svårt att synliggöra våld. Under observationer vid enheten blev det tydligt att det hände att våldet i olika ärenden ”tappades bort”. Vid flera observationstillfällen lyfte personalen fram mäns erfarenheter för att synliggöra att våldet kunde förstås och beskrivas på andra sätt än utifrån kvinnors erfarenheter. När mäns berättelser om våld vid dessa tillfällen synliggjordes kan det tolkas som att fokus i ärendena flyttades från det våld som männen utövat till andra aspekter, till exempelvis männens utsatthet, behov och rättighet. Mattsson (2013, s 163) uppmärksammar att synliggörandet av männens potentiella utsatthet innebar att personalen framställde dem på ett sätt som neutraliserade våldet. Det krävs även en problematiserad förståelse av innebörden av den professionella rollens objektivitet, så att tanken om objektivitet inte leder till att kvinnor osynliggörs och att mäns våld neutraliseras. Det var när personalen släppte feministiska förståelser av och kunskaper om våld som de osynliggjorde kvinnors utsatthet (Mattsson 2013, s 164). Mandara m.fl. (2023 s 600) belyser i sin studie behovet av kompetensutveckling inom de verksamheter som möter kvinnor, barn och män som utsatts för våld eller utsätter andra för våld men också ett bredare socialt lärande för att övervinna befintliga hinder. Socialarbetare som inte är specialiserade på våld i nära relationer (VINR) måste få specifika färdigheter och kunskaper som gör dem rustade för att reagera på lämpligt sätt då de stöter på våld i nära relationer (Mandara m.fl., 2023, s 599). De behöver också ha förståelse för att förtryckande och kränkande beteende är en aspekt av mellanmänniska relationer. Socialarbetare måste förstå och ta hänsyn till de universella risk- och skyddsfaktorerna för VINR och därmed vikten av att kunna bemöta en förövare, ett offer eller ett barn på ett säkert sätt (Mandara m.fl., 2023, s 600). Kvinnojourer har skapat specialiserade kris- och övergångsboenden för kvinnor men även uppsökande stöd- och påverkansarbete. De kan dock inte ensamta ansvara för det stora behovet av stöd och skydd till personer

utsatta för VINR. Socialarbetare som inte är anställda av kvinnojourer eller specialiserade enheter men i olika hälso- och sociala miljöer kommer att stöta på kvinnor och deras barn som lever med VINR (Mandara m.fl., 2023 s 590). Mandaras, m.fl. (2023, s 589) forskning har också visat att socialarbetare inte nödvändigtvis är väl förberedda på att agera och kan uppleva en nivå av rädsla eller brist på självförtroende för att engagera sig i män som använder våld och kvinnor och barn som berättar att de upplever våld. Denna studie, även om den är relativt begränsad i omfattning, ger insikt i socialarbetares förståelse av och svar på VINR inom deras egen kontext, vilket belyser vikten av utbildning inom VINR och fortbildning i alla sociala arbetsmiljöer (Mandara m.fl., 2023, s 600). Ekström, (2016 s 1) skriver att studien visar på stora organisatoriska variationer mellan kommunerna, även om de flesta har någon form av specialiserade enheter eller personbunden specialisering. Kollegor, utbildning och extern handledning är faktorer som socialsekreterarna lyfter fram som viktiga i arbetet med våldsutsatta kvinnor, ett samhällsproblem som beskrivs som både speciellt och svårt. De olika organisationsformerna och specialiseringen påverkar det stöd som socialtjänsten erbjuder våldsutsatta kvinnor. En av de specialiserade socialsekreterarna säger: ”Det hör jag väldigt ofta från klienter, jag hör detta: ”Gud vilken lättnad att du inte behöver förklara. För du kanske redan har förklarat för din bästa vän eller din mamma och mannens socialsekreterare, och det är väldigt skönt att inte behöva förklara något som för dig själv kan vara helt oförklarligt” (Ekström, 2016 s 11). Resultaten i studien av Cowan m.fl. (2020 s 357) visar att även om socialsekreterarna hade en kunskapsbas som är mycket relevant för att svara på VINR, saknade många särskilda kunskaper om riskbedömning, säkerhetsplanering, ansvar utifrån lagstiftning och hänvisningsvägar för stöd, inklusive rättsligt stöd. Som ett resultat av detta var det troligt att de inte reagerar på ett tillfredsställande sätt, antingen genom att inte erkänna när de behövdes, eller med kunskap och självförtroende när de gjorde det. De identifierade också en rad organisatoriska möjliggörande faktorer, bland annat policys, tid och säkra samtalsrum. Sjukhusens socialarbetare måste vara bättre förberedda på och vidta åtgärder mot familjevåld och måste få fortlöpande utbildning och en organisatorisk struktur som stöder detta (Cowan m.fl. 2020 s 357). Childress m.fl. (2023 s 254) studie identifierar faktorer som begränsar effektiva responser från samhälleliga mot våld i hemmet i Kirgizistan, mot bakgrund av lagstiftningsåtgärder som syftar till att minska våld i hemmet genom förbättringar av brottsbekämpning, rättsliga förfaranden och socialtjänstens insatser. Studien belyser behovet av kapacitetsutveckling inom institutioner och bredare lärande för att övervinna befintliga hinder och bättre anpassa resultaten till intentionerna i den senaste lagstiftningen. Standardiserad utbildning, medvetandehöjande åtgärder, förbättrade roller för lärare och religiösa ledare, bättre samordnad socialtjänst, rehabilitering av offer och förövare samt familjecentrerade skolbaserade insatser identifieras som mål för att förbättra responserna (Childress m.fl. 2023 s 270).

5.3 Sammanfattning

Något som är genomgående i de studier jag tittat på är frågan om kunskap eller bristande kunskap hos de professionella och myndigheter som ska ge lämpligt stöd till kvinnor som utsatts för våld. Utbildning om bemötande är avgörande (Funstone m.fl., 2023 s 2592). Dock behöver fler yrkeskategorier ha denna kunskap trots att de inte ska anses vara specialister, (Mandara m.fl., 2023 s 599). Betydelsen av omgivningens gensvar vid stödsökande tyder på att professionella och personer i det privata nätverket kan ha möjlighet att nå våldsutsatta kvinnor och ge giltiggörande gensvar som stöttar deras motstånd och frigörelse från våldet. Däremot kan gensvar som upplevs dömande eller där våldet omskrivs till konflikter riskera att få motsatt effekt (Kjellberg, 2023 s 194). Det är också viktigt att det finns intentioner, metoder, policys, ramverk och riktlinjer som stöttar de professionella i sitt arbete med att ge sociala responser som ger ett gott stöd (Cowan m.fl., 2020 s 357). Det kan också vara rådande normer i det sammanhang kvinnan befinner sig som påverkar de sociala responserna från professionella så att de upplevs stöttande eller inte men även vad kvinnan själv tänker om sin situation. Känslan av att bli lyssnad på och trygghet ansågs viktiga aspekter i ett positivt möte, medan känslan av brist på tid eller intresse ofta ledde till negativa upplevelser som frustration (Wallin m.fl., 2017 s 956). Coats & Wade (2016, s 191) skriver vidare att omkring 40 års forskning visar att kvaliteten på de sociala responserna vid våld är starkt korrelerad med graden av lidande för offret och i vilken utsträckning brottsoffret kommer att lämna ut uppgifter till myndigheterna. Coats & Wade (2016, s 191) menar att denna kunskap inte är väl integrerad i bedömnings- och behandlingsförfaranden. Även Brännvall (2016, s 282) skriver om rättssystemets agerande och att det för en del kvinnor framstår ett giltiggörande gensvar vid mötet med polis och fällande dom som särskilt betydelsefullt för deras förståelseprocess. Även om lagstiftarens intentioner är att skydda kvinnor från våld är det inte säkert att detta i tillräcklig utsträckning avspeglas i de olika myndigheterna och de professionellas arbete. Stigmatisering kring att vara våldsutsatt kan också vara något som påverkar om kvinnor söker stöd och om de klarar av att lämna en våldsam relation (Reedy, J, 2018 s). Flera av studierna betonar relativt enkla insatser för att bemötandet ska upplevas stöttande, så som att lyssna på kvinnorna, att det finns tid för detta och att det utförs i ett tryggt sammanhang (Wallin m.fl., 2017 s 956). Det finns exempel på enskilda individers agerande för att stötta kvinnorna som blivit avgörande för kvinnornas situation. Kvinnornas möjligheter att lämna en våldsam relation och bli fri från våldet är alltså starkt sammankopplat med strukturella och relationella faktorer, alltså samhällets och omgivningens responser. Uteblivandet av sociala responser begränsade kvinnors möjlighet att skydda sig själva och sina barn. Det kan också leda till att vidmakthålla männens eftervåld och makt (Skoog, Waller, 2022 s 41). Även om lagstiftarens intentioner är att skydda kvinnor från våld är det inte säkert att detta i tillräcklig utsträckning avspeglas i de olika myndigheterna och de professionellas arbete (Childress m.fl., 2023 s 270).

5.4 Studiens bidrag till forskningsfält och praktik

Kjellgren skriver att svensk våldsforskning primärt belyst känslomässiga bindningar som försvårar våldsutsattas uppbrott (Kjellgren, 2023, s 47). Holmbergs & Enander (2010, s 202-203) efterlyser vidare forskning kring uppbrottsprocessen då den framstår som mycket komplex. De beskriver då just att kvarhållande och frigörande gensvar från professionella kan vara en faktor som försvårar uppbrottsprocessen och därför värd att utforska mer (Holmbergs och Enander, 2010, s 202-203). En ambition med studien är att bidra med kunskap kring hur kvinnor som utsatts för våld upplevt det stöd de fått i samband med uppbrottsprocessen och vilken vikt de tillskriver stödet eller det bristande stödet med andra ord de sociala responser de erhållit.

6 Teoretisk tolkningsram

I det här avsnittet beskrivs de teoretiska perspektiv som är tänkta att ge ett stöd i att förstå de fenomen som undersöks i studien men fungerar även som ett stöd och struktur i analysen. De teoretiska perspektiven är: könsmaktsteori och uppfattningen att mäns våld mot kvinnor är en makthandling. De teorier, perspektiv och begrepp som beskrivs nedan har gjort det möjligt att betrakta empirin utifrån vad jag funnit vara ett givande perspektiv. Beroende på hur vi ser, förstår och tolkar våld och hur det påverkar oss, på en individuell och strukturell nivå påverkas vårt förhållningssätt till våld, våldsutövaren och de som utsätts för våld. Något som i sin tur även kan påverka professionellas bemötande av kvinnor som utsatts för våld. Att våldet i sig kan ses som en makthandling får oss också att förstå komplexiteten i att lämna en relation där våld förekommer.

6.1 Könsmaktsteori

Könsmaktsteorin har vuxit fram ur feministisk forskning och hanterar frågor om kön och makt. Hirdman är en av de forskare som beskrivit könsmaktsteorin. Hirdman (2007, s 212) utgår från begreppet genus och skriver att genus kan förstås som föränderliga tankefigurer ”män” och ”kvinnor” (där den biologiska skillnaden alltid utnyttjas) vilka ger upphov till/skapar föreställningar och sociala praktiker. Dessa tankefigurer om män och kvinnor är föränderliga över tid och formas tillsammans med sociala praktiker och biologiska föreställningar. Biologin blir en del av genus som påverkas av de sociala normerna snarare än att vara en oföränderlig grund som definierar kön men efter som de är så inbäddat i sociala praktiker påverkar det våra livsval, relationer och hur vi ser på oss själva och andra. Hirdman menar att redan i denna definition finns ett systematiserande drag, och det är för att understryka och problematisera detta som begreppet genussystem är användbart. Det ska förstås som en dynamisk struktur, ett nätverk av processer, fenomen, föreställningar och förväntningar. Hirdman beskriver genussystemet som en ordningsstruktur av kön, ordningen av människor i genus har blivit basen för de sociala, ekonomiska och politiska ordningarna (Hirdman 2007, s 212). Hirdman (2007, s 216-217) skriver också om genuskontraktet och att det inom varje samhälle tycks finnas något slags

”kontrakt” mellan könen, ett begrepp som kan vara användbart trots att det inte får misstolkas som ett köpslående mellan jämnstarka kumpaner utan tvärtom, oftast är det ett kontrakt uppdraget av den part som definierar den andra. Genuskontraktet är konkreta föreställningar om hur män/man, kvinnor/kvinna ska vara mot varandra i arbetet, i kärleken, i språket, i gestalten (Hirdman 2007, s 217). Kvinnor och män förväntas vara på ett visst sätt, vilket separerar manligt och kvinnligt. Schlytter (1999, s 21) riktar kritik mot genusbegreppet då det inte beskriver den individuella handlingsnivån och att den enskilda människans handlande i strid med sociala normer som inskränker hennes handlingsutrymme blir osynligt (Schlytter 1999, s 21). Schlytter (1999, s 21) riktar också kritik mot att skilja det biologiska från det sociala då det som uppfattas biologiskt är socialt bestämt. Biologiska skillnader mellan män och kvinnor kan ha sociala innebörder. Schlytter menar att det svenska ordet kön är att föredra framför genus då detta täcker både de biologiska och sociala aspekterna, kön omfattar både kroppsliga och sociala villkor för kvinnors och mäns handlande (Schlytter 1999, s 21). Även om vi är aktivt handlande personer som påverkar de normer som vi dagligen förhåller oss till, bildar också dessa normer en ram för den position som kroppen har. Vår subjektivitet är en produkt av detta, subjektivitet är hur vi förstår vår situation och våra handlingar. Ett annat ord för detta är enligt Toril Moi (1997) i (Schlytter 1999, s 22) som i sin tur bygger på Simone de Beauvoir, levd erfarenhet. Levda erfarenhet bestäms inte enbart av de situationer som jag är en del av utan den levda erfarenheten framstår snarare som en pågående sedimentering genom mina interaktioner med världen. Schlytter (1999, s 22) menar därför att kvinnors erfarenheter uttryckta i normer på samhällsnivå och uttryckt i levda erfarenhet på individnivå kan vara oförenliga. Skillnaderna mellan samhällsnormer och egna upplevelser upplevs också av män. Även om vi alla har känslor, erfarenheter och värderingar har män på grund av de historiska och idag rådande maktförhållandena mellan kvinnor och män i politiken, i näringslivets ledarskap, i vetenskapssamhället och i massmedia helt andra möjligheter än kvinnor att forma samhällsvillkoren utifrån sina behov och intressen (Schlytter 1999, s 23). Hydén (1995, s 44–45) skriver att det vore orimligt att tala om våld mot kvinnor i äktenskapet utan att låta frågan om makt vara en central del av beskrivningen. Lika orimligt vore det att tala om mäns våld mot kvinnor i äktenskap utan att lyfta könsaspekten. Strukturellt influerade föreställningar om ett universellt kvinnoförtryck, där samhällsstrukturen ses som orsak till våldet mot kvinnorna har haft stort inflytande på den feministiska forskningen (Hydén 1995, s 45). Könsmaktsordningen ses som en process där förhållandet mellan könen hela tiden konstrueras och rekonstrueras. Mäns våld mot kvinnor, och kvinnors rädsla för att utsättas för våld, har en viktig roll i upprätthållandet av en ojämlik könsordning. Även de kvinnor som inte själva utsätts för våld påverkas av våldet (Went Höjer 2002, s 8). Syftet med att använda könsfaktorteori som en del av den teoretiska ramen är att bredda och fördjupa förståelsen för innebörden av det kvinnorna beskriver i intervjuerna.

6.2 Mäns våld mot kvinnor

När jag tolkat min empiri har jag haft med mig förståelse av mäns våld ur ett feministiskt perspektiv. I studien betraktas mäns våld mot kvinnor som en makthandling. Hur vi förstår våld är en överordnad frågeställning för alla som på ett eller annat sätt arbetar med mäns våld mot kvinnor. Det kan handla om vilka våldsförståelser som inarbetas som sanningar i samhället, eller sådana som vi tänker utan att reflektera kritiskt till (Lundgren 2024, s 173–174). Brännvall (2016 s 45) skriver att feministiska våldsforskare har ställt sig kritiska till begränsade definitioner av våld, då de exkluderar betydelsefulla delar av kvinnors våldserfarenheter. Den feministiska våldsforskningen har i stället introducerat begreppet mäns våld mot kvinnor. Det finns huvudsakligen två poäng med detta begrepp, den första är att den synliggör att den största delen av det våld kvinnor utsätts för, utövas av män, den andra är att mäns våld mot kvinnor förstås som ett könat våld (Brännvall, 2016 s 45). Holmberg & Enander (2004, s 12) beskriver mäns våld mot kvinnor genom gruppen mäns makt över gruppen kvinnor som möjliggörare för det sexualiserade våldet i den heterosexuella parrelationen. Holmberg & Enander (2004, s 12) menar att våldet måste tolkas och förstås som strukturellt, vilket betyder att mäns överordning och kvinnors underordning återskapas i ett komplext system i vardagen i samspel med normer och symbolsystem om kön och heterosexualitet. De menar vidare att ett uttryck för mäns samhälleliga makt och maktens strukturella och kulturella förankring synliggörs i forskning som på olika nivåer och sätt visar hur den svenska välfärdsstaten indirekt legitimerar mäns våld mot kvinnor (Holmberg & Enander 2004, s 12). Eliasson (1997, s 13) skriver att mäns omfattande våld mot kvinnor är dolt och utgör ett allvarligt hot mot kvinnor och barns liv, hälsa och välmående. Det dolda våldet sker framför allt i hemmet och den verkliga omfattningen av det dolda våldet mot kvinnor är okänd, men med ett ökat intresse för frågan avslöjas allt mer våld. Allt eftersom kunskapen om våld ökar upptäcks också nya typer av övergrepp. Eliasson (1997, s 14) menar också att det blir tydligare att de lagar som rör familjen utgår från ideala förhållanden som förutsätter att parterna behandlar varandra korrekt och kan på så sätt bli oavsiktliga vapen mot kvinnor som utsatts för våld av de män de har en relation med. Mäns våld mot kvinnor riktar sig framför allt mot de kvinnor de lever tillsammans med eller har en relation till, våld mot okända kvinnor är inte alls lika vanligt men drar till sig mer uppmärksamhet när det inträffar. Sådana händelser blir också en outtalad norm för vad som räknas som våld och övergrepp (Eliasson 1997, s 14). Kvinnor blir tillåtna offer för mäns demonstration av sitt överläge och sin makt, något Eliasson (1997, s 15) menar förstärks av accepterade samhällsfenomen som pornografi och prostitution. Hydén (1995, s 8) menar att en kvinna inte räknar med att bli utsatt för våld som följd av kärleken till en man, men att gränserna för våldets legitimitet i det moderna svenska äktenskapet är oklara och tvetydiga. Om en man skulle utsätta sin grannes hustru för våld skulle detta leda till starka reaktioner från omgivningen, men om han utsätter sin hustru för samma våld skulle omgivningen troligen inte reagera lika starkt. Hydén (1995, s 8) menar att även om våld är en tvivelaktig äktenskaplig handling är det inte en handling som omedelbart och självklart leder till

skilsmässa. Det våld en man utsätter sin hustru för äger rum i en äktenskaplig gråzon, i ett ingenmansland mellan vad som är moraliskt genomförbart och inte inom ramen för ett äktenskap (Hydén 1995, s 9). När en man utsätter sin hustru är detta inte en enskild, privat handling, hans våldsbruk är en del av det mönster av kvinnoförtryck som utgör en av vår kulturs kännetecken. Under historiens gång har detta kulturella mönster tagit en mängd olika former. Det är viktigt för kvinnan som utsatts för våld att ha insikt i detta. Insikten att detta inte är något hon varit utsatt endast som ett resultat av något som skett mellan dem utan att kvinnomisshandel har sina rötter i ett vidare socialt sammanhang. Detta betyder att den kvinna som utsatts för våld av sin man inte är ensam, utan erfarenheten av förtryck är något hon delar med andra kvinnor (Hydén 1995, s 9). Även den som möter kvinnan som utsatts för våld behöver förstå att händelsen hon varit utsatt för har en individuell såväl som en samhällelig och kulturell form. I den offentliga debatten har starka röster vänt sig mot alla tendenser, att betrakta mäns våld mot kvinnor som ett individuellt problem hos en psykisk avvikande man. Tvärtom har det påpekats att mannen som använder våld är att betrakta som en fullt vanlig och normal man som utövar den makt patriarkatet ger honom rätt till (Hydén 1995, s 10). Lundgren beskriver våldets normaliseringsprocess som den process där våld blir ett normalt drag i vardagen som leder fram till att våldet accepteras och försvaras (Holmberg & Enander 2004, s 17). Lundgren (2024, s 29) skriver att det mest utmärkande dragen i våldets normaliseringsprocess ur kvinnornas perspektiv att gränser suddas ut och ständigt förskjuts. Detta gäller inte bara förskjutningen av orsaker utan säger också mycket om våldets konsekvenser och vilken nedbrytningsprocess det innebär att leva med våld (Lundgren 2024, s 29). Då våldsutövaren isolerar sin partner fysiskt kan han neka henne att träffa sina vänner, successivt kommer han och hans verklighet bli hennes referensram. (Lundgren 2024, s 35). Hon har inte längre någon annan referensram att jämföra onda och eventuellt goda upplevelser, gränsen mellan ont och gott suddas ut. Lundgren (2024, s 39) lyfter här också att mannens växling mellan våld och värme kan leda till att det känslomässiga beroendet stärks och ytterligare en gräns förskjuts. En av de mest komplexa aspekterna av normaliseringsprocessen är internalisering av våldet. Vilket innebär att kvinnan kan ta över partners verklighetsförståelse, göra den till sin egen och göra våldet till sitt eget ansvar (Lundgren 2024, s 45). I våldets första fas är vägen ut ur relationen lättare, då har kvinnan kvar sin egen verklighetsuppfattning och protesterar mot våldet. Ju mer utmattad och uppgiven kvinnan blir desto svårare är det att ta sig ut ur våldet. Detta ställer höga krav på att andra utomstående, vänner, grannar, jourkvinnor och andra professionella tar medansvar (Lundgren 2024, s 62). Även det intersektionella perspektivet är viktigt att lyfta då vi talar om våld då det uppmärksammar att olika maktordningar samverkar och är beroende av varandra. I texten ovan har kön, maskulinitet och mäns överordning används som förståelseram medan intersektionalitet gör att vi kan se att fler maktordningar kan påverka. Ur ett intersektionellt perspektiv kan vi få syn på hur möjligheten att lämna en relation där våld existerar påverkas av fler livsvillkor än kön, exempelvis fattigdom, utbildning och arbetslöshet (Moser Hällen 2021, s 60). Svarta feminister och postkoloniala tänkare har bland annat kritiserat en vit medelklassfeminism som inte uppmärksammat rasism och

poängterat hur svarta kvinnor utsätts för dubbel underordning. En utmaning inom den intersektionella analysen är där olika maktordningar inte bara verkar som dubbelt förtryck men också i de fall där sexualitet, genus, etnicitet eller kroppar och funktionshinder korsar varandra på ett sätt där det är svårare att definiera vem som är privilegierad och vem som är den utsatta (Gotzén 2012, s 21). Tanken med att lyfta mäns våld som en makthandling är att kunna lyfta viktiga delar som utgör de intervjuade kvinnornas resonemang kring studiens frågeställningar. Det är viktigt att se att det våld som utövas mot en kvinna i en parrelation inte är en avskuren händelse avskild från den kontext med dess normer och värderingar det utspelar sig i.

7 Metod

Nedan följer en redogörelse för metodval och tillvägagångssätt.

7.1 Metodval

I studien har kvalitativ metod tillämpats i utforskandet av kvinnors levda erfarenheter av sociala responser från professionella i samband med våldsutsatthet i parrelation. Bryman (2018, s 493) menar att de flesta kvalitativa forskare önskar se en situation eller miljö genom deltagarnas ögon, något som eftersträvat i studien. För att undersöka kvinnornas egna/levda erfarenheter av sociala responser från professionella har semistrukturerade intervjuer genomförts. Utifrån mitt feministiska perspektiv har det varit viktigt att kvinnornas röster verkligen ska bli hörda i studien, något som är möjligt inom kvalitativ metod. Bryman (2021, s 588) skriver att feministiska forskare förespråkar intervjuer som rymmer en hög grad av tillit, uppvisar en hög grad av ömsesidighet från intervjuarens sida, tar hänsyn till de synsätt som de intervjuade kvinnorna har och som innehåller en icke-hierarkisk relation, vilket också varit min absoluta mening. Studien har en abduktiv ansats i analysen. Bryman (2021, s 478) skriver att då den studerades perspektiv till stor del är den empiriska utgångspunkten i kvalitativ forskning är det många som menar att det tänkande som detta inbegriper inte ska beskrivas endast som induktiv utan snarare som abduktivt tänkande. Forskaren grundar en teoretisk förståelse av de kontexter och individer denne studerar utifrån språk, de innebörder och de perspektiv som formar deras världsbild. Det avgörande steget för forskaren är att efter denne beskrivit och förstått verkligheten utifrån deltagarnas perspektiv måste komma fram till en samhällsvetenskaplig redogörelse för den sociala verkligheten på grundval av dessa perspektiv. Deduktion utgår från teori och induktion utgår från empiri medan abduktion utgår från empiriska fakta så som induktionen men avvisar inte teoretiska frågeställningar och ligger på så vis närmare deduktion (Alvesson och Sköldberg 2017). Under forskningsprocessen sker en alternering mellan teori och empiri, varpå båda successivt omtolkas i skenet av varandra, vilket också varit ambitionen i denna studie, vilket inneburit att de upplevelser och erfarenheter deltagarna delat varit en start för analysen. Jag har tittat på den insamlade empirin ljuset av befintlig teori för att sedan återvända till empirin, en metod som ska kunna

ge fördjupad kunskap och nya insikter om sociala responsers betydelse för uppbrottsprocessen. Oavsett vilken typ av data som ska studeras måste en vara beredd att materialet alltid måste förberedas på något sätt innan en kan komma i gång med analyserna (Lindgren, 2014, s 31). För att få datan /empirin redo för analys kan kodning, tematisering och summering vara en väg. Hydén (2000, s 38) skriver att en central aspekt av feministisk kunskap är att betrakta kvinnan som ett kunskapsbärande subjekt och att kvinnor genom historien förvägrats tillgång till berättelsen om sina egna erfarenheter. Hon skriver vidare att deras berättande tystats och har därför inte kunnat utvecklas. Att få dessa berättelser nedskrivna och analyserade hör till kvinnoforskningens viktigaste uppgifter (Hydén, 2000, s 38). Detta är något som jag önskar kunna bidra med genom min studie. Jag har under intervjuerna haft som ambition att inta lyssnarens roll snarare än frågeställarens.

7.2 Urval

Ambitionen var att intervjua 8 kvinnor över 18 år som varit utsatt för våld av en man i parrelation som hon lämnat och som idag finns på en trygg plats i eget boende. Detta kan beskrivas som ett målstyrt urval. Syftet med målstyrt urval är att välja ut deltagare på ett strategiskt sätt så att de som väljs ut är relevanta för de forskningsfrågor som formulerats (Bryman, 2021, s 496). Bryman (2021, s 509) skriver att målstyrt urval många gånger kombineras med andra angreppssätt, bland annat snöbollsurval, vilket jag också använt mig av. Snöbollsurval kan beskrivas genom att forskaren först får kontakt med ett mindre antal människor och sedan använder dessa för att få kontakt med ytterligare respondenter (Bryman, 2021, s 245). Jag gjorde detta genom att lägga upp min intervjufrågan på Facebook, Instagram och LinkedIn. Jag bad också särskilt hjälp med spridning av min intervjufrågan av rörelsen / nätverket Gömda kvinnor och även av några privata kontakter. Jag bokade in de första 8 kvinnorna som hörde av sig angående intervjuerna med två undantag. Ett handlade om att det var en kvinna jag hade en viss kännedom om och jag ville höra med min handledare om det var lämpligt att genomföra intervjun, då jag fått svar gällande detta hade jag redan bokat in alla intervjuer som jag hade som ambition att boka. Det var också en kvinna som inte hörde av sig igen då det var dags för ett första samtal som då ”föll bort” ur studien. Totalt hölls intervjuer med 8 kvinnor i åldersspannet 25-45 år.

7.3 Datainsamling

Intervjuerna genomfördes online via Zoom, vilket bidrog till att intervjuer med kvinnor oavsett var i landet de bor kunde genomföras. Det var viktigt att intervjua kvinnorna på en plats som för dem kändes trygg och välbekant. Jag såg fördelar med intervjuer där en ses (direkta intervjuer) då jag är van att föra samtal som bygger på någon form av relation och tillit. Något som kan vara enklare att uppnå om en är i samma rum. Bryman (2021, s 593) refererar till Deakin m.fl som börjat reflektera över och rapportera om sina erfarenheter av att använda sig av onlineintervjuer och hittills är

reaktionerna överlag positiva. De såg inte att det fanns något som tyder på att intervjuarens förmåga att skapa en tillitsfull relation till intervjupersonerna skulle vara svårare än med direkta intervjuer. De kunde se att det var bekvämt i att bli intervjuade online vilket bidrog till att några som annars nekat till medverkan hade lättare för att acceptera att bli intervjuade. Det som dock kunde ses som problem var uppkoppling och prestanda bland annat. Det jag såg som positivt med onlineintervjuer var att kvinnorna kunde sitta i sin miljö där de känner sig trygga och de behöver heller inte dela med sig av information om var i Sverige de bor. Bryman (2021, s 593) hänvisar till Deakin m.fl. som sett att det finns fördelar med att "ses" online bland annat då det förekommer färre bekymmer som rör säkerheten. Kvinnor som utsatts för våld har många gånger tvingats fly sina förövare och lever med skyddad identitet. Det finns för dessa kvinnor alltid en risk att deras identitet röjs av myndigheter eller andra. Förfarandet med digitala intervjuer i studien minskar risken för att kvinnornas bostadsort röjs. En röjning leder många gånger till mycket oro och till att kvinnan och barnen tvingas flytta / fly igen. I Jämställdhetsmyndighetens rapport 2022:10 visar att de flesta kvinnor som intervjuas i rapporten har fått sina skyddade personuppgifter röjda, av myndigheter, hälso-sjukvård eller andra verksamheter (2022:10. S 40). Utifrån den sammantagna kunskapen bedömde jag att intervjuerna med fördel kunde ske digitalt. I det första telefonsamtalet gick vi igenom informationen från intervjuförfrågan (bilaga 1) och kriterierna för deltagandet i intervjun och om informanten hade några frågor. Sedan bokade vi datum för intervjun. Vi bokade in intervjuerna någon eller några veckor efter första samtalet en av anledningarna till detta var att informanterna skulle ges tid att fundera över sitt deltagande och om de verkligen ville delta. Under intervjun gjordes ljudupptagningar (ej bild) något som informanterna informerades om och samtyckte till vid första samtalet. Vi bokade in en timma eller den tid kvinnan ville lägga på intervjun. Varje intervju inleddes med att gå igenom informationsbrevet och samtyckesblanketten (bilaga 1). Jag satte också ord på att vi kommer beröra svåra ämnen och att det finns stöd att få (bilaga 2). Deltagarna hade också möjlighet att ställa frågor innan och efter intervjun.

7.4 Förförståelse

Eldén (2020, s 70) skriver att även om ambitionen är att vara "neutral" i förhållande till det som studeras bär vi på en social bakgrund och föreställningar som gör det lättare för oss att närma oss och förstå vissa grupper, oftast dem som är lika oss själva i någon bemärkelse och att detta kan påverka vilken ingång vi får i ett forskningsprojekt. Detta kan påverka vilka berättelser vi ser som mer trovärdiga och vilkas perspektiv som hamnar i periferin. Jag har en bakgrund i arbete med barn, unga och vuxna i samhällets vård men också inom kvinnojour rörelsen. Under mina 22 år som yrkesverksam har jag på ett eller annat sätt arbetat på uppdrag av socialtjänsten. Framför allt har jag haft rollen som behandlare, utredare och chef under dessa år. Jag har under 12 år arbetat med personer utsatta för hedersrelaterat våld och under de senaste 5 åren med mäns våld mot kvinnor och barn ur ett bredare perspektiv. Utifrån det Eldén skriver tänker jag att det är mycket möjligt att mina val av frågor

och mitt sätt att tolka och analysera den insamlade empirin är färgat av de erfarenheter jag fått under de år jag arbetat med målgruppen, men också utifrån mitt samarbete med socialtjänst och andra myndigheter och instanser. Jag har dock så långt det är möjligt försökt att ha detta i åtanke under arbetet med studien för att försöka ha ”ren/klar” blick på materialet som det går. Hydén (2000, s 154) skriver att ge röst åt nya berättelser och inte bara ett eko av sin egen röst som bekräftar de en redan vet kan vara en utmaning för forskaren, något jag haft med mig under arbetets gång.

7.5 Bearbetning och analys

Intervjuerna genomfördes under en period på tre veckor och varade mellan 30 minuter upp till tre timmar beroende på hur mycket de ville berätta. Intervjuerna har spelats in (endast audio) och transkriberats av mig. Det transkriberade materialet har i så stor utsträckning som möjligt återgetts ordagrant. I de fall då det inte hördes vad kvinnan sa har detta markerats i texten som (ohörbart). I de fall kvinnorna gav uttryck för en känsla exempelvis skratt eller gråt har detta skrivits ut. Jag har använt mig av tematisk analys som enligt Bryman (2021, s 702) kan anses att vara ett av de vanligaste angreppssätten när det gäller kvalitativa data. Ett tema kan vara en kategori som identifierats utifrån data, temat kan vara kopplat till forskningens fokus och troligen även till forskningsfrågorna. Temat bygger på koder som identifierats i utskrifter och/eller fältanteckningar. Temat förser forskaren med en grund för en teoretisk förståelse av data (Bryman, 2021, s 703). Efter att texten var färdigtranskriberad skrevs den ut och arbetet med kodning påbörjades. Kodning utgör startpunkten för de flesta former av kvalitativ analys av data (Bryman 2021, s 698). Bryman (2021, s 700) skriver att det bra att börja med kodningen så tidigt som möjligt, då detta kan bidra till förståelsen av data och bidra till det teoretiska urvalet. I det utskrivna materialet har jag antecknat och strukit under ord som fångat mitt intresse. Nedan är ett exempel på hur arbetet med kodningen gått till:

Data	Kod	Kategori	Tema
"Jag vågade inte berätta för socialtjänsten eftersom jag var rädd att förlora barnen"	Beskriver en känsla	Mötet med professionella	Kvarhållande sociala responser

Materialet har lästs igenom flertalet gånger och iakttagelser och kommentarer har antecknats i marginalen. Efter detta har koderna och kategorierna lyfts in i ett Worddokument för att sedan börja se vad de olika kategorierna gav för tema. Jag har klippt och klistrat i materialet för att värdera och omvärdera val av teman. De två sista frågorna i intervjuguiden (bilaga 2) var: Är det något jag inte frågat om som du tycker borde komma med? Något du vill tillägga? I arbetet med kodningen ansågs

dessa svar särskilt intressanta då detta kan anses vara av särskild vikt för kvinnorna att berätta om och att det är angeläget att förmedla detta. Bryman (2018, s 705) beskriver att repetitioner troligtvis är det vanligaste sättet att identifiera teman. Det vill säga teman som återkommer gång på gång. Repetition i sig är dock ett otillräckligt kriterium för att något ska anses vara ett tema. Än viktigare är att det ska vara relevant för forskningens frågor eller forskningsfokus (Bryman, 2021, s 705). Detta är något som funnits i åtanke under arbetets gång, att finna teman som besvarar studiens frågeställningar. I arbetet med materialet har också en medvetenhet kring förförståelse av ämnet och studiens syfte funnits med. Det fyra teman som identifierades under bearbetningen av emperin är: *Stödjande sociala responser och förutsägningar. Kvarhållande sociala responser och förutsättningar. Kvinnans responser på professionellas (och samhällets) responser och förutsättningar. Bidrag till förändring*. De tre första temana har flera underteman som presenteras under resultatdelen.

7.6 Forskningsetiska övervägande

När det kommer till att göra en studie som innefattar en särskilt sårbar grupp, som ju kvinnor som utsatts för våld anses vara är det särskilt viktigt att tänka över de etiska aspekterna av genomförandet av studien. Frågan om studiens etiska försvarbarhet går, och bör gå, som en röd tråd genom hela processen då den har betydelse för vilka frågor vi väljer, hur vi designar vår studie, hur datainsamlingen sker, hur vi gör vår analys, vilka slutsatser som dras, och hur resultaten presenteras (Överlien, 2015. s 238). Det kan finnas särskilda risker för kvinnorna som deltar i studien. En av dem är kopplade till deras säkerhet och trygghet. Den återgivna texten om deras levda upplevelser får inte röja kvinnan, informationen får inte bli för utlämnande. Deltagarna i studien ska vara anonyma för utomstående och uppgifterna kommer att bli konfidentiella och en viktig del är att avkoda och anonymisera det empiriska materialet. Något som jag försökt att tänka på så långt det är möjligt utan att innebörden av det kvinnorna berättar blir förändrat. Riskerna avseende deltagarnas personliga integritet ska hanterats genom ett noggrant förfarande i behandlingen av personuppgifter, i enlighet med GDPR. Forskningsetiken regleras genom lag i Sverige, etikprövningslagen (2003:460). Denna lag omfattar all forskning som avser människor och biologiskt material från människor. Utgångspunkten för lagen är att forskning bara får godkännas om den utförs med respekt för människovärdet och att mänskliga rättigheter och grundläggande friheter alltid ska beaktas vid etikprövningen (Eldén 2020, s 34-35). Dock finns studentundantaget, detta tillkom vid en revidering av lagen 2008 och innebär att arbeten som utförs av studenter inom ramen för utbildning på grund- eller avancerad nivå inte behöver etikprövas (Elden 2020, s 37). Elden (2020, s 39) refererar till (Prop. 2018/19:165) som säger ” Undantaget från krav på etikprövning av studentarbeten bör självfallet inte tolkas som att det är fritt fram för studenter att utsätta forskningspersoner för risker”. Eldén (2020, s 30) skriver om informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet betyder att forskaren ska informera alla berörda om forskningens syfte, informationen ska omfatta alla

de inslag i den aktuella undersökningen som rimligen kan tänkas påverka uppgiftslämnarens och undersökningsslagdeltagares vilja att delta. Samtyckeskrauet handlar om att de berörda deltar frivilligt och har rätten att avsluta sin medverkan. Konfidentialitetskrauet betyder att alla i en undersökning ska ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifter ska förvaras på ett säkert sätt så att obehöriga inte kan ta del av dem. Nyttjandekrauet betyder att insamlade uppgifter om de deltagande endast får användas i forskningsändamål (Eldén 2020, s 30-31). För att säkerställa att alla de kvinnor som skulle delta i intervjuerna tagit del av denna information (informationskrauet, samtyckeskrauet och konfidentialitetskrauet) informerade jag om detta först skriftligt genom intervjuförfrågan (bilaga 1) men även vid det första samtalet (då tid för intervjun bokades) och innan intervjun. Samtyckesblanketten lästes upp innan intervjuerna och alla deltagare samtyckte till att delta i intervjun utifrån de förutsättningar som de blivit informerade om. Intervjuförfrågan mailades till de deltagare som ville. Även om denna information givits, så vet ju inte kvinnorna eller jag hur deltagandet kommer att påverka dem. Det finns också risker kopplade till mående och hälsa i samband med berättandet då berättandet i sig kan väcka minnen och reaktioner, det som ibland kallas retraumatisering. Jag som intervjuar har erfarenhet av att arbeta på kvinnojour och tänker att detta kan vara en bra erfarenhet utifrån dessa farhågor. Kvinnorna gavs information om deras möjlighet att inte svara på frågor som de tycker är för känslomässigt tunga och deras möjlighet att avsluta intervjun om de känner att det blir för påfrestande. Information har också givits innan och efter intervjun om att det finns stöd att tillgå. Under arbetet med studien har stöd hämtats i God forskningssed, (Vetenskapsrådet, 2024, s 7) som kan förstås som en samling forskningsetiska krav, eller som den praktik som uppstår då dessa krav följs. God forskningssed har sin utgångspunkt i ”The European Code of Conduct for Research Integrity”, mer känd som ”ALLEA-kodexen”. ALLEA-kodexen är framtagen av forskarsamhället, täcker många av de mest centrala aspekterna av god forskningssed och är väl etablerad i Sverige och Europa. En av grundprinciperna i God forskningssed är: ”Respekt – för kollegor, forskningspersoner, djur, samhälle, ekosystem, kulturarv och miljö” och är tänkt som en vägledning i forskningen (Vetenskapsrådet, 2024, s11). I god forskningssed kan vi vidare läsa att forskare måste bland annat uppmärksamma och hantera risk för integritetsintrång eller för fysisk, psykisk, ekonomisk eller social skada (Vetenskapsrådet, 2024, s 53). Risker kan uppstå i olika skeden av forskningen, till exempel i samband med metoder som kan orsaka oro, ångest, stress, smärta, eller på annat sätt påverka forskningspersonernas välbefinnande (Vetenskapsrådet, 2024, s 53). Dessa risker är något som tagits i beaktan under arbetets gång för att så långt det är möjligt. Hydén (2000, s 143) skriver att i intervjuarbete med människor vars psykiska och kroppsliga integritet blivit allvarligt kränkt, är det av stor betydelse att utrymme skapas genom att visa respekt och genom att hålla avståndet, något som kan vara svårt, då intervjuaren genom sin medkänsla kan komma att dras allt närmare den intervjuade utan att vara fullt medveten om detta. Frågor som Hydén (2000, s 143) lyfter är hur kan man skapa ett psykologiskt utrymme som bygger på närhet, avstånd och respekt i lagom proportioner (Hydén, 2000, s 143). Detta var frågor som dök upp redan efter första samtalet med

kvinnorna då vi skulle boka in tid för intervjun. Jag har under många år arbetat med samtalet/mötet som mitt främsta ”redskap” för att skapa en ömsesidig tillit och jag förstod att detta skulle innebära en inre konflikt. Frågorna Hydén (2000, s 143) lyfte var kunskap jag försökte ha med mig då jag hade kontakt med kvinnorna som skulle delta och var också något jag lyfte under handledning. Jag kom fram till att det var viktigt att sätta ramarna för intervjun, både för mig själv men för att missförstånd kring samtalet syfte i så lång utsträckning som möjligt skulle undvikas. Jag berättade för kvinnorna att jag har en bakgrund inom kvinnojoursrörelsen men att jag utför intervjuerna som min roll som student på Marie Cederschiölds högskola.

7.7 Studiens tillförlitlighet och trovärdighet

En studies trovärdighet benämns många gånger med reliabilitet och validitet, när det kommer till kvalitativ forskning kan kriterierna tillförlitlighet och trovärdighet i stället användas. Lindgren (2014, s 82) skriver att ibland görs försök att bedöma kvalitativ forskning utifrån de inom kvalitativ forskning vanligt förekommande kraven på reliabilitet och validitet. Lindgren (2014, s 82) menar att dessa försök dock är fruktlösa, inte för att kriterierna är irrelevanta i sig, för kvantitativ analys är de centrala men någon oproblematiserad översättning till det kvalitativa sammanhanget kan inte göras. Bryman (2021, s 467) skriver om fyra delkriterier inom tillförlitlighet, dessa är trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och möjligheten att styrka och konfirmera. Då det kommer till trovärdighet menar Bryman om det kan finnas många olika beskrivningar av en social verklighet är det när allt kommer omkring trovärdigheten i den beskrivning som forskaren kommer fram till som avgör hur acceptabel den är i andra människors ögon. Att skapa trovärdighet inom kvalitativ forskning innebär bland annat att man följer de regler som finns. Inom kvalitativ forskning är normalfallet att en liten grupp som har vissa gemensamma egenskaper som studeras på djupet vilket också är fallet i denna studie. Kvalitativa studier tenderar att ha fokus på det unika och på meningen hos eller betydelsen av den sociala aspekt av den sociala verklighet som studeras. I stället för att se om studien kan överföras till ett annan kontext eller situation blir forskarens uppgift att förse andra personer med fylliga eller täta beskrivningar Bryman hänvisar här till Geeertz (2021, s 468). Pålitligheten kan säkerställas genom att en skapar en fullständig och tillgänglig redogörelse för alla faser i forskningsprocessen och att en låter kollegor fungera som granskare (Bryman, 2021, s 468). I arbetet med denna studie har alla steg godkänts och lästs av handledare, från intervjufrågan, intervjuguiden, syfte, metod, teori och analys. Att kunna styrka och konfirmera handlar om att forskaren ska kunna visa att denne agerat i god tro. Det ska vara uppenbart att forskaren inte medveten låtit personliga värderingar eller teoretisk inriktning påverka utförandet av och slutsatserna från en undersökning (Bryman, 2021, s 470). Jag skriver mer om hur jag förhållit mig till detta i avsnittet om förförståelse. I God forskningssed som tagits fram av Vetenskapsrådet (2024, s 12) kan vi läsa om följande krav, forskningen ska vara fri från olämplig påverkan och bedrivas på ett kvalificerat och ansvarsfullt sätt, vilket kan förväntas ge riktiga

och relevanta resultat som kommer relevanta intressenter till del. Forskningsfrågor och metoder ska utformas i enlighet med de senaste rönen inom relevanta forskningsfält, på ett sätt som innebär att frågorna kan besvaras genom valda metoder. Forskning och material (inklusive data) ska hållas i god ordning: forskningen ska genomföras, dokumenteras och tillgängliggöras på ett genomtänkt och ansvarsfullt sätt. Forskningen ska presenteras på ett sanningsenligt och välgrundat sätt: rapportering av resultat och hänvisningar till annan forskning ska ske i enlighet med den standard som gäller för det aktuella forskningsområdet. Hur väl dessa och andra krav på god forskningssed efterlevs är avgörande för forskningens tillförlitlighet och kvalitet (Vetenskapsrådet 2024, s12). Jag har under arbetets gång varit noga med var och hur det empiriska materialet förvarats och behandlats. Jag har haft kraven från God forskningssed med mig under arbetets gång och tagit till mig de synpunkter min handledare haft för att på så sätt öka tillförlitligheten och trovärdigheten.

7.8 Kritisk metoddiskussion

Det övergripande perspektivet i studien är kritiskt feministiskt perspektiv. Alveson & Sköldberg (2017, s 339) skriver att samhällsfenomen utforskas oftast kritiskt för att främja kvinnors intressen, utifrån antagandet om att genus är en dominerande organisationsprincip i samhället som diskriminerar eller missgynnar kvinnor i den privata eller offentliga sektorn. Många feminister är intresserade av vems röst som representeras i forskning och vilken roll forskaren har till de studerade (Alvesson & Sköldberg, 2017, s 349). Bryman (2021, s 491) skriver att den kvalitativa forskningen anses av många feminister vara mer förenlig med feminismens grundläggande teser än kvantitativ forskning. Kvalitativ forskning gör så att kvinnors röster blir hörda, exploateringen minskas genom ett givande och tagande under fältarbetets gång och att kvinnor inte hanteras som objekt som ska kontrolleras av forskarens tekniska tillvägagångssätt är några exempel på detta. Även om det är studiens ambition, att undvika maktobalans och exploatering av kvinnorna som deltar i studien kan detta fullt ut inte säkerställas. I någon mån finns alltid en maktobalans, men att en medvetenhet om den och utifrån val av teori kan jag förhoppningsvis minska den. Det finns kritik mot den feministiska forskningen, ett dilemma kan vara ambitionen till att vilja bidra till ett övergripande, förändringsinriktat politiskt projekt och att respektera erfarenheter och föreställningar hos studerade kvinnor som inte är i linje med detta, utan kanske rent av genusstereotypa och konserverande (Alveson & Sköldberg, 2017, s 352-353) vilket också tagits i beaktande under arbetets gång. Gruppintervjuer hade kunnat vara ett alternativ som metod i studien men då syftet var att undersöka kvinnornas upplevda erfarenheter av bemötande på våld och utifrån att detta kan vara ett ämne som är svårt att tala om och dela med sig av i ett ”större” sammanhang med fler deltagare gjordes bedömningen att enskilda intervjuer var lämpligare. Det hade också med största sannolikhet varit svårt att samlas i grupp då kvinnorna bor i olika delar i landet. En annan aspekt här är också säkerhetsläget kring kvinnorna och att de kanske inte skulle vilja ses i grupp och på så sätt ”röja” sin person, en aspekt som såklart vägt tungt i mitt val av metod. En kvantitativ

studie hade också varit ett alternativ där enkäter hade kunnat användas och där kvinnorna kunde få svara på frågor kring sina upplevelser. Fler kvinnor hade kunnat nås och på så sätt hade ett större material samlats in och analyseras, men då ambitionen var att få fatt i kvinnors levda erfarenheter och vilken betydelse de tillskriver de sociala responser de fått från professionella bedömdes kvalitativa intervjuer mer relevanta. Detta då det i en kvalitativ undersökning är deltagarnas perspektiv, vad de uppfattar som viktigt och betydelsefullt som är utgångspunkten till skillnad från en kvalitativ undersökning där forskaren styr, dennes intressen och frågor strukturerar undersökningen (Bryman, 2018, s 487). I enlighet med god forskningssed ska forskningsfrågor och metoder utformas utifrån de senaste rönen inom relevanta forskningsfält, och på ett sätt som innebär att frågorna kan besvaras genom de metoder som används (Vetenskapsrådet 2024, s14).

8 Resultat

Resultatet av intervjuerna presenteras genom fyra huvudteman, dessa fyra teman är resultatet av arbetet med att koda och tematisera intervjuerna. Under de tre första huvudtemana finns flera underteman som identifierats i arbetet med att tematisera och presenteras som underrubriker. Under varje tema finns förklaringar och citat som ska illustrera dess innebörd. Det första temat är *Stödjande sociala responser och förutsättningar* vilket innefattar att få kunskap om sin våldsutsatthet (av professionella). Praktiskt stöd, boende, ekonomi. Kunskap och erfarenhet hos professionella. Personlighetsdrag och agerande hos professionella. Att vara redo att ta emot hjälp. Det andra temat är *Kvarhållande sociala responser och förutsättningar* vilket innefattar praktiskt stöd, boende, ekonomi. Personlighetsdrag och agerande hos professionella. Ifrågasättande av sig själv. Det tredje temat är *Kvinnans responser på professionellas responser och förutsättningar* och innefattar fick ordna allt själv. Önskan om annat stöd än det som erbjöds/fanns. Känslan hos kvinnan i relation till professionella, familj/nätverk. Det fjärde temat är *Bidrag till förändring*. Redan i de första samtalen jag hade med kvinnorna som deltog i intervjuerna blev det tydligt att de hade en agenda för varför de ville delta. På grund av detta lades en fråga till i intervjuguiden, Varför ville du delta i intervjun? Detta gjordes då jag uppfattade att anledningen till att delta som något viktigt för samtliga. Flera av kvinnorna uttrycker att barnen var anledning till att lämna eller en anledning att stanna kvar i relationen. Om de skulle lämna mannen beskriver de bland annat en rädsla att inte kunna skydda sina barn om de skulle ha delad vårdnad. Några av kvinnorna beskriver också hur viktigt deltagandet i kvinnogrupper varit för dem, där de kunnat dela sina gemensamma upplevelser. Då detta är underteman som inte direkt kan kopplas till studiens frågeställningar har dessa inte redovisats under resultat.

Kort presentation av kvinnornas förutsättningar

Följande avsnitt är tänkt att ge en viss inblick i de intervjuade kvinnornas bakgrund och förutsättningar. Kvinnorna som deltog var mellan 25 och 45 år och kommer från olika delar av Sverige. Relationen med den våldsutövande mannen varierade mellan 2–18 år. Kvinnorna hade lämnat eller lämnats för 1,5 år till 17 år sedan. Alla de kvinnor som deltog i studien hade minst ett barn med förövaren. Våldet beskrevs komma snabbt in i relationen, framför allt det psykiska våldet. Samtliga kvinnor beskriver att de utsatts för psykiskt våld. Det fysiska våldet kom oftast lite senare in i relationen några av dem beskriver att det fysiska våldet kom i samband med första graviditeten eller att det första barnet föddes. 4 av kvinnorna har utsatts för fysiskt våld. 3 av kvinnorna har utsatts för sexuellt våld. 3 av kvinnorna var utsatta för ekonomiskt våld. 5 av kvinnorna var väldigt unga då de träffade förövaren, några av dem beskriver en stor ålderskillnad. 7 av kvinnorna har haft kontakt med socialtjänsten. 4 av kvinnorna hade kontakt med eller bott på en kvinnojour. 1 av kvinnorna hade bott på ett privat skyddat boende. 4 av kvinnorna beskriver utsatthet som barn, vilket också innebar att de hade tidigare erfarenheter av socialtjänst och polis. 4 av kvinnorna beskriver att männen de levde med hade någon form av missbruk. Flera av kvinnorna ångrar sina relationer men utifrån att de fått sina barn tack vare relationerna är det svårt att göra det fullt ut. Kvinnorna kommer att refereras till intervjuperson 1, (IP1) intervjuperson 2 (IP2) osv.

8.1 Stödjande sociala responser och förutsättningar

8.1.1 Att få kunskap om sin våldsutsatthet

Något som beskrivs i stort sett av alla kvinnorna är att det var svårt att se, förstå eller acceptera att en var våldsutsatt. Kunskapen om att det handlade om våld och att en var våldsutsatt kom bland annat genom mötet med professionella där de ”utbildade” om vad våld är och våldsutsatthet. Detta var något som beskrevs som mycket viktigt i processen att lämna och fortsatt välmående. Då de professionella i mötet med kvinnorna satte ord på att de var våldsutsatta verkar detta ha påverkat kvinnorna på ett sådant sätt att de började tänka på att lämna mannen men det var också något som var stödjande efter att de lämnat mannen. En anledning till att de inte förstod att de var utsatta för våld var att det inte alltid handlade om fysiskt våld. ”Då pratade personalen med mig, de sa att det här inte är okej. Det var det som fick mig att börja tänka och känna på ett annat sätt tror jag” (IP1). (Personalen är i detta fall personal som arbetar på utredningshem). (IP3) säger att hon inte kommit ur relationen om det inte var för kvinnojouren, det är hon väldigt säker på. Hon säger att hon visste att det är fel och brottsligt att slå någon annan men att hon aldrig hade en tanke på att polisanmäla. ”Kvinnojouren fick mig att förstå att felet inte låg hos mig utan hos honom. Redskapen jag fick av dem gjorde att jag kände att jag tog tillbaka lite av kontrollen” (IP3). (IP4) beskriver att det stöd hon fick av kommunen handlade om kunskap om hur en reagerar på långvarigt trauma, att ständigt vara i stress hur hjärnan fungerar och att det är många band som behöver klippas för att kunna bryta kontakten med sin våldsutövare. (IP4) beskriver att hon fick livsnödvändig information från det team som hon kallar ”våld i nära”, där fick hon höra om olika typer av våld som hon aldrig hade hört om, hon beskriver att hennes kontaktperson

på våld i nära utbildade henne. (IP5) säger att det som varit hjälpsamt eller betydelsefullt i mötet med professionella, var att de tydliggjort normaliseringsprocessen, att få kunskap kring hur våld i nära relationer uppstår och varför en stannar kvar. ”Min kontakt på kvinnojouren har hjälpt mig att formulera det jag aldrig formulerat högt. Det vill säga att jag har levt i en våldsam relation”(IP5).

8.1.2 Praktiskt stöd, boende, ekonomi

(IP8) berättar att när hon vände sig till socialtjänsten så ordnade de ett jourboende till mannen. Hon beskriver det som att hon hade tur och att vad hon vet så gör inte socialtjänsten så och att det kan ha handlat om ett personligt engagemang från handläggaren. Hon hade en teori om att det handlade om identifikation med henne från handläggaren sida då hon själv utbildade sig till ett yrke som låg i linje med socialsekreterarens. (IP1) blev efter eget önskemål placerad i familjehem, det som var hjälpsamt var distansen mellan henne och mannen, vilken berodde på att socialtjänsten placerade henne där de gjorde, annars säger hon hade den distansen aldrig skett. Hon beskriver också den hjälp hon fick av socialtjänsten genom att de bekostade hennes körkort som en jättestor förändring. Körkortet gjorde att hon kunde flytta ut på landet till vad jag tolkar som en trygg plats och till en ny relation.

8.1.3 Kunskap och erfarenhet hos professionella

(IP3) svarar på frågan om vad som krävs för ett gott bemötande från professionella att det dels handlar om kunskap om våld i nära relation. Hon säger att det kan innebära väldigt mycket, de behöver en ha kunskap om våld och en får inte vara rädd att ställa följdfrågor.

Den kvinnan som var familjehemsmamma hon hade själv jobbat som socialsekreterare tidigare så att jag tror att det också var av stor betydelse att hon själv hade mycket kunskap och erfarenhet. Så var det som ingen privatperson på det sättet utan hon hade en professionalitet i grunden (IP1).

(IP4) beskriver att hon inte behövde förklara så mycket för personalen på våld i nära och kvinnojouren, det räckte med att säga vad partnern sa till henne. (IP4) säger att hon önskade att hela världen skulle få ta del av sin kontaktperson på våld i nära fantastiska kunskaper. (IP7) säger att kunskapen om förekomsten om våld är dålig, att våldet kan drabba vem som helst och att det kan förekomma var som helst. Det går inte att se på personen eller vart den bor. Hon säger vidare att då hon är öppen och berättar vad hon gått igenom många gånger mötts av en misstro kring att hon kunnat bli utsatt och att det finns en skev bild i samhället kring vilka kvinnor som utsätts för våld och vilka som inte blir det. Hon säger också att kunskapen om de trauman som man får efteråt är dålig. (IP8) har egen erfarenhet av arbete inom socialtjänst, BUP och Psykiatri och lyfter att där får en inte någon specifik utbildning och kompetensutveckling kring våld och våldsutsatthet, vilket hon ifrågasätter. Hon tycker att arbetsgivaren borde ha en skyldighet att erbjuda detta. Hon säger att en kommer att möta våld inom dessa yrken och att just våldet ligger till grund för många problem. Hon säger att hon mötte många barn med diagnoser och hon tyckte inte att det var konstigt att barnen hade dessa symptom utifrån sin våldsutsatthet.

”Ibland tänker jag att det kan räcka insatser på två dagar det kan göra jättemycket för en professionell i förståelse och handhavande. Det är ett specifikt område och kan man inte det så kan det bli väldigt fel” (IP8).

Med insatser tolkar jag att (IP8) menar utbildning.

8.1.4 Personlighetsdrag och agerande hos professionella

Fem av kvinnorna beskriver olika personlighetsdrag hos de professionella som något viktigt då det kom till bemötande. Personlighetsdragen beskrivs både i positiva och negativa ordalag. I detta undertema kommer de positiva personlighetsdragen beskrivas. (IP1) säger att det är viktigt att personalen håller sig professionell samtidigt som de behöver bjuda på sig själva. Det ska finnas något mänskligt i mötet. (IP1) tycker att det är viktigt att de är mänskliga i mötet så att det inte blir så kliniskt. Att en verkligen känner att en möter en människa som genuint bryr sig på riktigt och att det mjuka varma sättet är viktigt. (IP2) beskriver att hon fick förtroende för sin handläggare på socialtjänsten för att hon var jordnära och ödmjuk. (IP2) berättar om två kvinnor som hon träffade genom kvinnojouren som hon fick väldigt bra kontakt med då de var raka och ärliga. (IP4) beskriver sin kontaktperson på våld i nära som jättegullig och jättefin. ”Hon fångade verkligen mig och bemötte mig med extrem empati och viljan att det här ska gå bra” (IP4). (IP2) beskriver att hennes handläggare som hon hade förtroende för mötte henne och såg henne. Hon beskriver att hon kände att handläggaren lyssnade på henne och att det märktes att hon ville henne väl. På frågan om vad det var som gjorde att hon kände sig lyssnad på svarade hon att handläggaren lyssnade och sedan bekräftade henne. ”Jag kommer att ta med mig att de alltid peppat mig att jag är stark och att jag gjort rätt val för mig och mina barn så att vi ska kunna leva i lugn och ro” (IP2). (IP3) beskriver att på kvinnojouren har de backat upp henne, hållit hennes rygg, att det gråtits och burits. Hon beskriver det som en blandning mellan professionell och vän. (IP5) beskriver att hon kände sig trodd av dem hon mötte på kvinnojouren och att hon blev tagen på allvar och de hon pratat med har visat genuin omtanke, äkthet och närvaro. (IP7) säger att för första gången på 11 år kände hon sig lyssnad på då hon kom till en verksamhet som arbetar med individuella samtal och grupper. Hon beskriver att de inte var ifrågasättande och att de inte tog ställning utan bara lyssnade och fanns där, vilket räckte, innan dess hade hon bara mött motstånd och känt sig ifrågasatt.

8.1.5 Redo att ta emot hjälp

(IP1) beskriver att när hon var redo att ta emot hjälp kände hon att hon blev lyssnad på, hon kände att de stöttade och att de ville hennes bästa hela tiden. Hon säger att en måste vara villig att ta emot hjälp, annars går det inte, det spelar det ingen roll vad andra säger en lyssnar inte.

Något jag verkligen tog med från kvinnojouren var att du kan inte bara berätta halva sanningen. Du måste berätta hela sanningen för alla dina kontakter annars har de bara halva historien att arbeta med. Det tror jag har hjälpt mig väldigt mycket i mina kontakter med olika myndigheter (IP3).

(IP2) berättar att hon inte sa hur illa mannen betedde sig till socialtjänsten och att hon inte sökte hjälp för att hon hela tiden trodde att mannen skulle sluta. När hon väl sökte hjälp och berättade allt upplevde hon att det vände och att hon fick ett annat stöd, att socialtjänsten och polisen då var på hennes sida och att det blev som hon säger ett stort pådrag. ”Innan jag själv bad om hjälp så har de inte riktigt lyssnat utan då snarare lagt mer tegelstenar på mina axlar. Men sedan, när jag bad om hjälp så har de, de har hjälp till” (IP2). Samtidigt säger hon att hon hade förväntat sig mer uppbackning och lite mer stöd när hon väl bett om hjälp. Flera av kvinnorna beskriver att det var en stor skillnad då de själva sökt stöd eller då det inkommit orosanmälan kring barnen.

8.2 Kvarhållande sociala responser

8.2.1 Praktiskt stöd, boende, ekonomi

(IP1) beskriver att hon inte fick någon uppbackning från socialtjänsten, att förövaren kunde komma när som helst då hon inte fått någon ny lägenhet. Hon skulle själv hitta boende för henne och barnen, hon berättar att hon fick en lista av socialtjänsten med saker hon skulle göra, boende, byta bil och skyddat id ges som exempel. (IP4) beskriver att den ekonomiska situationen som något som påverkat henne och barnet mycket negativt. Hon och mannen äger boendet gemensamt, han bor kvar där och utköpet har förhalats av partnern. På grund av att hon äger bostaden kan hon inte få någon ekonomisk hjälp av socialtjänsten. Vilket gjort att hon inte har någonstans att bo och inte pengar att köpa mat till sitt barn. Hon bor tillfälligt med sitt barn hos sin mamma.

Det har varit tufft, det är tufft, extra tufft var det när jag vände mig till socialtjänsten nu nyligen när jag hade 5 kronor på mitt kort. Jag har tidigare lånat pengar av kompisar, jag har inga övriga skulder och det har varit min stolthet (IP4).

(IP4) beskriver att hon gör allt hon kan och att hon har ångest över situationen. På frågan om vad hon hade behövt för att lämna relationen tidigare svarar (IP4) att om hon fått ett materiellt stöd utifrån att hon var i en ekonomisk beroendesituation så hade hon lämnat. Om hon hade vetat att hon kunde betala sin hyra, att hon hade haft ett hem att bo i och att allt det praktiska redan var löst. Samtidigt säger hon att hon aldrig hade kunnat lämna relationen. (IP5) svarar på samma fråga att om hon hade haft två miljoner på banken så att hon kunde köpa en egen lägenhet. På frågan om hon tror att det gjort skillnad svarar hon nej, hon säger att hon kommit fram till att det inte är så enkelt. (IP8) säger att ekonomin var ett hinder då hon inte kunde bekosta en process i domstol för att få enskild vårdnad. Den gemensamma vårdnaden har gjort de haft problem hela tiden.

8.2.2 Personlighetsdrag och agerande hos professionella

Här kommer de personlighetsdragen och ageranden från professionella som av kvinnorna uppfattas som negativa att redovisas. (IP3) berättar att hon blev allvarligt misshandlad i sitt hem och när hon blev inskriven på sjukhuset berättade hon för läkaren och sjuksköterskan att hon blivit misshandlad av sin pojkvän. Ingen av dem agerade eller ställde några följdfrågor, ingen polisanmälan gjordes. På

frågan om vad hon trodde hade hänt om de agerat svarar hon att hon hade fått hjälp tidigare. ”Och där kan det finnas en väldigt stor besvikelse att ingen kontaktade kvinnojouren eller att ingen frågade om jag behövde någon hjälp” (IP3). (IP4) sökte hjälp av polisen då hon var barn utifrån att hon var våldsutsatt i sitt hem men upplevt att polisen inte hjälpt henne trots att hon hade blåmärken på sin kropp och att hon idag inte har jättehögt förtroende för polisen. (IP2) beskriver att socialtjänsten lade ansvaret på henne att avgöra om mannen inte var drogpåverkad då han skulle träffa de gemensamma barnen något som jag tolkar som en besvikelse från henne utifrån socialtjänstens agerande. (IP4) beskriver att hon haft svårt att få kontakt med sin handläggare på socialtjänsten och att hon haft flera olika handläggare även flera barnhandläggare något hon inte fick någon tydlig information om. (IP6) beskriver att hon mött personal som hon uppfattade som opersonlig och ”robotaktig” som sitter med formulär. Hon beskriver genomgående kontakten med socialtjänsten som dålig, hon kände sig inte hörd eller trodd. När hon ringde polisen för att polisanmäla en misshandel mot sin dotter kände hon sig ifrågasatt då polisen frågade varför hon inte ringde dagen innan då hon fick informationen. Efter det vågade hon inte ringa polisen igen fast hon som hon uttrycker det borde ha gjort det. Hon kände sig maktlös i relation till polisen och att hon stod utanför hela samhället. Hon upplever inte att någon har hjälpt henne. (IP6) berättar om att hon på grund av det våld hon utsatts för mådde så dåligt så att hon gick med på att dottern placerades frivilligt enligt Socialtjänstlagen (SOL) men att när det blev dags för placering placerades dottern enligt tvångslagstiftning, Lagen om vård av unga (LVU). Hon känner att hon fortfarande idag inte förstår vad som hände och att det är ett öppet sår och trauma.

Jag känner inte att jag blivit hörd överhuvudtaget, jag har försökt förmedla vad som hänt och att jag behöver hjälp. Men det är liksom ingen som hört vad jag säger och jag har känt mig så oerhört liten och nedvärderad, jag har inte känt mig som en människa (IP6).

På frågan om hon fått information om sina rättigheter och vilket stöd som finns att få svarar (IP7) att hon inte fått det av socialtjänsten och trots att det var där de var mest. På frågan vad hon hade behövt för att lämna relationen tidigare svarar (IP8) att hon varit i kontakt med socialtjänsten, sjukvården och BUP men att ingen frågat henne om våld. På frågan om vad hon tänker om det stöd hon fått svarar hon att det saknas helhetssyn. Hon säger att det inte ska ligga på personnivå om det blir rätt eller inte, kan en inte utföra arbetet då ska en inte arbeta där. ”Jag tänker att stundtals saknas det empati. Det kan bli mycket skuldbeläggande till och med. Det behöver finnas en medkänsla med att människor som befinner sig i sådana här situationer inte alltid gör allting rätt” (IP8).

Träffar men rätt person då går det bra men gör man inte det då är det ganska kört. Ofta är det väl så att när man är hjälpsökande så finns det inte resurser att hantera att man träffar fel människor, det är förödande. Så man orkar inte ens försöka (IP8).

8.2.3 Ifrågasättande av sig själv

(IP2) beskriver att våldet kom smygande, mannen sa att hon skrattade för mycket, hon pratade för mycket, han sa att hon flörtade med andra män om hon råkade möta deras blick. Hon säger att detta gjorde att hon började ifrågasätta sig själv. Det svåraste säger hon är att hon i efterhand inser att hon

skulle sökt hjälp mycket tidigare, men säger hon att en blir så nedtryckt att en tvivlar på sig själv att en inte är värd något bättre och att en får skylla sig själv. (IP4) beskriver att hon började ifrågasätta om hon var psykiskt sjuk. Hon ifrågasatte även sig själv om hon talade sanning då hon berättade för sin kontaktperson om vad partnern utsatte henne för. På frågan om varför hon tror hon ifrågasatte sig själv svarar hon att normaliseringsprocessen pågick under så många år, att hon hade fått höra att hon överdrev.

Inte ens min familj trodde mig, hade någon trott på det jag berättade för människor hade väl någon gjort någonting. Alltså, jag har fått höra så mycket från honom så jag har verkligen ifrågasatt om jag är psykiskt sjuk (IP4).

(IP5) berättar att hon tappat sin känsla av att vara en självständig och kompetent individ. Vilket hon själv benämner som märkligt då hon är väldigt kompetent. Hon berättar att hon har ett jobb, där hon som professionell stöttar andra men att hon blivit normaliserad. Hon säger att hon än idag inte gjort ett tydligt uppbrott och att hon fortfarande har hans glasögon på sig.

Det absolut svåraste har varit och är att inte tro att det är han som har rätt. Att inte gå på den psykiska misshandeln och myten om att jag är galen. Det har varit svårt. Jag har inte lämnat honom, han har lämnat mig (IP5).

(IP6) beskriver att hon var så nedbruten då hon hade fått till sig av mannen att hon inte fattade någonting. Hon säger att då börjar en tvivla på sig själv, sin kunskap och sin egen magkänsla. (IP7) berättar att hon inte hade något stöd från sin familj och att hon upplevde att det var väldigt lätt att tänka att allt var hennes fel. Hon säger att när hon inte fick den stötningen som hon behövde bröts hennes känsla av att vara värd någonting ner och att hon till slut kände att hon förtjänade det hennes partner utsatte henne för.

Stötningen från min närmsta familj, min mamma och pappa var obefintlig, vilket också gjorde det väldigt svårt för mig, det var väldigt lätt att tänka att det var mitt fel. I stället för att se att det faktiskt inte var det. Under många år levde jag med tanken om att det var mitt fel (IP7).

(IP8) säger att hennes partner fick det att framstå som att hon var sjuk i huvudet och att hon var deprimerad.

8.3 Kvinnans responser på professionellas responser och förutsättningar

8.3.1 Fick ordna allt själv

(IP2) säger att det inte var lätt att välja att bli ensamstående med fyra barn men att hon gjorde det utifrån att annars hade barnen inte haft henne kvar utifrån att hon var så nerbruten. Hon hade tappat livslusten och hon kände inte igen sig själv. Hon beskriver att hon bestämde sig för att klara det här och att hon vid ett tillfälle hade tre jobb. Hon beskriver att hon slitit och kämpat och att hon haft stöd av sin mamma och pappa. Stödet hon fått av professionella såg inte ut som hon hade förväntat sig.

Jag var väldigt besviken, när jag väl bett om hjälp så hade jag trott att det skulle bli mer, mer uppbackning och lite mer stöd. Inte att jag skulle behöva ringa och bråka med varenda myndighet. Jag trodde jag skulle få mer hjälp, men det var snarare så att den hjälpen jag fick var att de flyttade oss från honom. Sedan har det varit väldigt mycket på egna ben (IP2).

På frågan om det är något hon vill tillägga om det är något jag borde ha frågat om säger hon att hon vill tillägga hur, som hon uttrycker det, överjävligt svårt att få hjälp från sjukvården, att hon måste komma personligen och skriva in sig bland annat. Hon säger vidare att det är väldigt komplicerat att leva nu om hon jämfört med hur det var innan hon levde skyddad. Hon beskriver det i relation till banker, Försäkringskassan, Skatteverket, sjukvård och folktandvård. Hon säger att folk är väldigt oförstående, de som inte är insatta blir obekväma och slår i stället ifrån sig i stället för att hjälpa till. (IP6) säger att hon fick ordna mycket själv, att hon varit hjälpsökande på vårdcentraler, hos psykolog och samtalskontakt. Hon berättar att hon fått googla vad en ska göra om man har PTSD. Hon beskriver att den hjälp hon fått av en terapeut har hon sökt upp själv och betalat för själv, något som hon beskriver som svårt utifrån hennes mående och ekonomi. Hon säger att hon är oerhört besviken på hur hon blev bemött, att hon inte fick några krissamtal utan att hon fått ordna allt själv. (IP7) säger att hon har fått kriga för att hennes barn ska få hjälp.

Man får kriga för det, det är något jag kan reflektera över också nu när jag jobbar i skolans värld, jag vet hur man ska kriga för jag vet vilka vägar man ska ta. Men alla föräldrar har inte den kunskapen och de barnen får ju inte samma förutsättningar till att få hjälp efteråt och det är ganska sjukt egentligen (IP7).

På frågan om vad hon hade förväntat sig för stöd säger hon att hon förväntat sig ett helt annat stöd för sina barn, hon trodde inte att hon skulle behöva kriga, jobba, ringa, kämpa eller leta efter vilka rättigheter hon hade.

Jag har nog känt att oavsett hur mycket kontakter jag har och det känner jag faktiskt fortfarande än idag så kommer det bli jag själv som kommer att få ta hand om det liksom, för det är svårt att få adekvat hjälp, jättesvårt (IP8).

Hon säger att adekvat hjälp saknas och att hon tänker att det saknas både kompetens och att det även saknas resurser.

8.3.2 Önskan om ett annat stöd än det som fanns/erbjöds

(IP2) önskar att hon fått fler frågor kring vad hon behövde hjälp med. Hon hade också behövt fler svar på hur en ska gå till väga med vissa saker. (IP3) önskar att hon fått stöd mycket tidigare, att någon vågat agera eller frågat henne om hon var utsatt. (IP7) hade behövt hjälp att få svar på frågor som vad kan jag göra? Vad kan jag inte göra? Hur mycket kan jag hålla barnen borta från sin pappa utan att jag förlorar vårdnaden? (IP4) önskar att hon fått ett annat ekonomiskt stöd, men hon önskar också att socialtjänsten sett till hennes barns bästa. (IP6) beskriver att hon hade behövt att någon med kunskap om våld i nära relation hade sagt till henne att det här är inte okej, det här är psykisk misshandel, det här är ekonomiskt våld och du behöver prata med någon på våld i nära relation. Hon säger att hon hade behövt att någon sa till henne att du är utsatt. Hon önskar att någon sagt att det finns stöd att få hos en kvinnojour. Jag upplever henne som mycket besviken över detta och att hennes och barnets resa hade kunnat se annorlunda ut om denna kunskap funnits med från början. Hon säger också att hon önskat att socialtjänsten hade varit mer lyhörd. Hon önskar också att någon hjälpt henne med behandling då det

konstaterades att hon hade PTSD. (IP7) säger att hon hade behövt två föräldrar som stöttade henne. Hon önskar också att de handläggare hon mötte på socialtjänsten hade kunskap om hur en bipolär person är och hur det är att leva med en bipolär person och att de utifrån den kunskapen agerat annorlunda och att hennes barn inte skulle bli utsatta på det sätt de blev av sin pappa då barnen fick sina trauman efter att hon lämnade mannen då de var ensamma med honom.

8.3.3 Känslan hos kvinnan i relation till professionella och familj/nätverk

(IP1) beskriver att när hon kände att de professionella hon mötte lyssnade till henne, kände hon att de verkligen försökte göra sitt bästa att de har gjort allt precis rätt, de gjorde allt de kunde, hon tyckte att de gjorde ett bra jobb, vilket hon vill förmedla till andra kvinnor. Hon säger också att hon tror att bemötande från professionella är avgörande om man vågar ta steget eller inte. (IP2) beskriver att hon kände sig tvingad att flytta och hon upplevde det som att hon kanske kunde bli av med barnen annars. ”Innan jag var med om allt det här hade jag ingen aning om hur det faktiskt går till och när man redan är i en utsatt position så gör samhället det ännu svårare för oss” (IP2). Hon säger också att det borde skrivas en handbok, hon arbetar själv med kost och träning och har metoder för hon vet vad som krävs för att må bra, men säger att det är ju inte alla som har den kunskapen. Hon tycker stödet borde vara mer uppstyrt att en utbildad person kan hjälpa till att bygga upp självkänslan och bra rutiner. (IP3) beskriver att hon i relation till enheten för barn och unga på socialtjänsten kände sig trodd, hon kände sig bekräftad och hon fick en samtalskontakt på kommunen.

När man känner sig trodd, det gör ju något men att folk tror på det man berättar för dem och speciellt när det är så här tunga och jobbiga saker som har varit en hemlighet i många år. Jag vill lyfta fram att hon var någon som fanns vid min sida (IP3).

Även i mötet med polisen kände hon sig trodd av den polis som förhörde henne men hon är besviken på sjukhusets agerande, hon säger att hon inte vet varför de inte gjorde något om det kunde bero på att de inte trodde på henne. Hon fick känslan att de ville gå vidare till nästa patient. (IP3) berättar att hennes före detta partner arbetar på kommunen nära de som arbetar med barn och unga. Hon har sagt att det går bra att träffa de som arbetar i kommunen men att de trots det valt att köpa in stöd från annat håll. Hon säger att även om stödet varit bra känner hon sig besviken över att de skyddar mannen. Hon beskriver stödet från kvinnojouren som att de varit ryggraden hon saknade. Däremot är hon nu sjukskriven och beskriver att läkaren hon träffar inte förstår hennes situation. (IP4) beskriver att hon är extremt sviken och besviken att hon inte fått någon ekonomisk hjälp av socialtjänsten. Hon uttrycker en besvikelse över att socialtjänsten inte sett till barnets bästa, något som hon säger blev tydligt då de som hon säger skickade ut henne och barnet för att det var synd om pappan som behövde ”soffsurfa” hos kompisar. Hon har inte känt att socialtjänsten förmedlat en känsla av att situationen ska lösas, att de tillsammans jobbar för att det ska bli bättre. På frågan om vad hon tänker om det stöd hon fått av professionella säger hon ”generellt sett, skit”. Hon säger att hon uppskattar när hennes kontaktperson frågar vad hon behöver och vad hon kan göra för henne, det känner hon sig tacksam över. På frågan

vad hon tar med sig i mötet med professionella säger hon inget, jag har inget förtroende för dem alls. Hon beskriver socialtjänsten som generellt opålitlig och att hon inte har någon bra erfarenhet av den.

Jag känner att jag inte vill vara en negativ människa, jag vill ha så mycket pluspoler i min kropp som möjligt och jag försöker se vad som görs och inte bara det som är skit och dåligt. Men det har liksom gått till den gränsen att det flippat över och blivit tvärt om, ja men det här är ju bra och sedan kommer jag på nej, det är inte så jävla bra för dig för de har inte gjort ett jävla skit för dig. De har inte hjälpt mig alls utan bara stressat mig och oroat mig och slängt mig under bussen (IP4).

(IP5) beskriver som betydelsefullt i kontakten med professionella att bli betrodd och att bli tagen på allvar. Hon beskriver att hon bara upplevt att de trott på henne, att hon fått ett jättegott bemötande och att hon fick det stödet som hon tänker att hon behövde.

Jag tänker att jag är otroligt tacksam, jag är otroligt tacksam att det fanns en instans, kvinnojouren menar jag då, dit jag kunde gå och de trodde på mig till 100% utan några skrupler överhuvudtaget. Jag tror att utan det, tror jag inte riktigt att jag hade varit där jag är just idag (IP5).

(IP6) säger att ingen riktigt hjälpt henne, hon beskriver att hon sökt hjälp för sitt mående så att hon skulle kunna ta hand om sitt barn men upplever inte att hon fått den hjälpen. Hon känner att hon inte blivit hörd överhuvudtaget och att alla de här åren är borta. Hon uttrycker en stor frustration över hur hon upplever sig ha blivit behandlad av socialtjänsten och att hon än idag inte förstår riktigt vad som hänt, vilket hon beskriver som ett trauma. ”Det blir ett (jävla) problem när jag som mamma har en drös med skyldigheter, men som pappa har han bara rättigheter” (IP6). (IP7) säger att socialtjänsten inte trott på henne en enda gång, professionella från andra verksamheter har försökt stötta henne i relationen till socialtjänsten. Hon säger vidare att hon bearbetat mycket av det hon varit med om men att när det gäller hur hennes barn blivit behandlade av socialtjänsten är något som sitter väldigt djupt i henne. Hon säger att hon hade helt andra förväntningar på professionella som arbetar inom socialtjänsten när det gäller våld mot barn och kvinno och vad som skulle hända när det inkom flera orosanmälningar som gällde våld. Hon säger att det hennes barn utsatts för hade kunnat minskas om socialtjänsten tagit sitt ansvar från början. Då hade de inte blivit utsatta för det de blev utsatta för när hon själv inte var där och kunde skydda dem. Hon beskriver också en händelse då hennes barn inte ville åka på umgänge med pappan utan gömde sig under sängen. Kvinnan ringde då till socialtjänsten och frågade vad hon skulle göra, svaret var då att hon som mamma skulle samla ihop sig och dra ut barnet under sängen och lämna över barnet till pappan annars riskerade hon vårdnaden om sitt barn. Hon beskriver det som ett trauma för henne som mamma att hon övergav sitt barn i den situationen och skickade i väg barnet till sin pappa som utsatte barnet för psykiskt och fysiskt våld. Hon säger att socialtjänsten tvingade mig och att hon har noll förtroende för dem. Hon säger att det inkom fyra anmälningar gällande pappans våld mot barnen, där tre av dem var ett stort ifrågasättande av henne som mamma. ”De sa att jag hittade på och att jag är överbeskyddande. Att det fanns liksom ingen sanning bakom de saker som kommit in, trots att det inte var jag som var anmälaren” (IP7). Hon beskriver att denna upplevelse var något hon delade med de kvinnor som hon gick i grupp tillsammans med, att även de kände sig ifrågasatta, att de var överbeskyddande och att det var mammorna det var fel på men inte papporna. ”På socialtjänsten har jag aldrig någonsin fått höra liksom att det här är dina

rättigheter, jag har bara fått höra att vad jag riskerar att bli av med eller vad mina skyldigheter är” (IP7). Även (IP8) kände att mycket fokus hamnade på henne då socialtjänsten skulle göra en utredning utifrån att sonen hade ett utåtagerande beteende. Ingen efterfrågade pappan och hans medverkan. Då det inte blev någon förändring så sa utredarna att de skulle lämna över till socialsekreteraren igen, och sa då till henne att det inte skulle komma några överraskningar. När de möttes sa utredarna att de misstänkte att hon gick på lugnande då hon verkade avtrubbad, något de inte pratat med henne om vilket då blev en överraskning och hon beskriver detta som en riktigt jobbig upplevelse. Hon säger att hon sökt hjälp för depression, spänningsverk, ryggvärk och nackvärk. Hon tycker att helhetsbilden var tydlig för henne men att det inte var någon annan som såg det och att någon borde gått ett steg längre och frågat om våldsutsatthet. Hon säger att utifrån den erfarenhet och utbildning hon har idag så tänker hon att man måste kunna närma sig det på fler andra sätt.

Jag har känt att ingen har den blicken på det och kanske utforskat det utifrån det perspektivet. Jag tror att det försvårat faktiskt, jag tänker att jag varit i kontakt med så många som hade kunnat fånga upp det på ett snyggt sätt tror jag (IP8).

8.4 Bidrag till förändring

Flertalet av de kvinnor som deltagit i intervjuerna sa att de ville bidra till en förändring, att de ser sitt deltagande som en möjlighet att påverka. En av kvinnorna säger att hon framledes vill arbeta med att skapa förändring inom området mäns våld mot kvinnor. Kvinnorna säger att de har viktiga erfarenheter som de vill dela med sig av och att de hoppas kunna hjälpa någon annan i en liknande situation. Flera av kvinnorna uttrycker att de ser mäns våld mot kvinnor som ett stort problem som behöver lyftas och våldet mot kan drabba vilken kvinna som helst. (IP6) uttrycker ett stort missnöje över att politiker inte fokuserar mer på problematiken, särskilt då problemet är globalt. Hon tycker att arbetet mot mäns våld mot kvinnor är väldigt viktigt och beskriver att hon brinner för de frågorna.

Jag blir, men jag blir rörd över att jag får vara med och kanske förändra någonting. Bara något litet, kanske bara en procent av någonting. Jag tror att vi behöver prata mer om det här. Och det ska inte vara ett stort stigma heller (IP6).

(IP5) beskriver att hennes syfte med att delta i studien är att hon vill tydliggöra den hjälp hon fått av kvinnojourerna i den stad hon bor. Hon säger att utifrån att kvinnojourerna finansieras genom ideella intäkter och genom intäkter via kommunen som nu dras ner vill hon bidra till att stätta stopp på neddragningarna och belysa vikten av att kvinnojourerna finns kvar. (IP8) tyckte att studiens frågeställningar var viktiga och att hon upplever att de inte blivit ställda förut. Hon säger att det är mycket fokus på den individuella processen och hon tycker att det samhälleliga perspektivet är mycket viktigt och behöver belysas. (IP1) berättar att hon var utsatt som ung och att hon fått bra hjälp av socialtjänsten och att hon tänker att det behöver lyftas mer. Hon säger att hon brukar berätta om detta för andra kvinnor. Hon säger att hon kan bidra med sina erfarenheter och vill kunna hjälpa till.

9 Analys

I detta avsnitt kommer resultatet att analyseras. De fyra huvudteman som redovisats under resultatavsnittet har mynnat ut i två analysteman, *strukturella* och *relationella* faktorer. Analysen kommer att genomföras med hjälp av de teorier och tidigare forskning som redovisats tidigare i uppsatsen.

9.1 Relationella faktorer

9.1.1 Personlighetsdrag hos professionella

Något som är framträdande i resultatet är att kvinnorna beskriver olika personlighetsdrag hos de professionella. Det framstår som mycket viktigt om personen upplevs närvarande, varm, empatisk och inte ”robotaktig” utan mänsklig i mötet. Skoog Waller (2022, s 41) skriver att det finns exempel på enskilda individers agerande för att stötta kvinnorna som blivit avgörande för kvinnornas situation. Kvinnornas möjligheter att lämna en våldsam relation och bli fria från våldet är alltså starkt sammankopplat med strukturella och relationella faktorer, alltså samhällets och omgivningens responser och att det fanns många exempel på att enskilda personers agerande för att hjälpa kunde vara avgörande för kvinnornas och barnens situation (Skoog Wallers 2022, s 5). Detta beskriver även kvinnorna i denna studie, att mötet med enskilda professionella till och med kunde vara avgörande för deras uppbrott och fortsatt process att bli fria från våldet. Wallin m.fl. (2017, s 956) skriver att utbildning om hur man bemöter kvinnor som har utsatts för könsrelaterat våld är avgörande för hälso- och sjukvårdspersonal för att skapa respektfulla möten. De betonar att relativt enkla insatser som att lyssna på kvinnors berättelser och ge dem verklig uppmärksamhet kan avsevärt förbättra vården. Det som framkom i studiens resultatdel var att viktiga inslag för ett gott bemötande enligt kvinnorna var då någon lyssnade och gav dem verklig uppmärksamhet. Dessa personlighetsdrag hos professionella verkar vara än viktigare än kunskapen om våld och dess konsekvenser. En annan kvinna säger att det handlade om att det var rätt person på rätt plats. Att bli sedd, lyssnad till och inte ifrågasatt kopplas samman med den enskilda professionellas personlighetsdrag och att de antingen hade positiva drag eller inte. Kvinnorna berättar att det är de enskilda professionellas agerande som är nära sammankopplat med de positivt beskrivna personlighetsdragen som en avgörande faktor att bli fria från våld.

9.1.2 Att de fick hjälp med att se att de var utsatta för våld

Flera av kvinnorna som intervjuades i studien beskriver att något som var viktigt för dem i processen att lämna var kunskapen om att de utsatts för våld. Några av dem sätter ord på att efter som det handlade om psykiskt våld, var det svårt att förstå att en var utsatt för våld. Något som går att koppla till det Lundgren (2024, s 173–174) skriver om vilka våldsförståelser som inarbetats som sanningar i

samhället, sådant vi tänker utan att reflektera kring. Detta är något som kan påverka kvinnor som utsatts för våld förståelse om sin våldsutsatthet men också den professionelles förståelse och agerande. Brännvall (2016, s 45) skriver att feministiska våldsforskare ställt sig kritiska till begränsade definitioner av våld då de exkluderar betydelsefulla delar av kvinnors våldserfarenheter. Om den professionelle inte reflekterar kritiskt kring detta eller har kunskapen om olika former av våldsupplevelser och hur normer och inarbetade sanningar påverkar dem tänker jag att det finns en risk att detta påverkar deras möjlighet att ge sociala responser som stöttar kvinnan att lämna en våldsam relation samt bli fri från våldet. Då det inte handlar om fysiskt våld, som tycks vara den våldsförform som sticker ut på så sätt att "alla" kan definiera det som våld utan andra former av våld som tycks vara mer av en tolkningsfråga kopplat till normer eller i vilket kontext våldet utförs tycks definitionen att vara våldsutsatt inte vara lika tydlig. Här tycks också lagstiftning och vem som definierar våldet spela in. Utifrån att kvinnorna i studien beskriver att förståelsen av att de var utsatta för våld som viktigt och även avgörande för sin fortsatta process mot ett liv fritt från våld blir detta ett viktigt perspektiv. Eliasson (1997, s 14) skriver om att män framför allt utsätter kvinnor för våld inom ramen för en relation. Våld som riktas mot en okänd kvinna får mer uppmärksamhet vilket leder till att outtalade normer för vad som räknas som våld och övergrepp blir synliggjorda, och det blir tydligt hur samhället ser på våldsutsatthet, vilket kan vara något som försvåra ett uppbrott. Professionellas gensvar kan följaktligen betraktas som en omständighet som sätter ramarna och som kan påverka huruvida ett uppbrott kan lyckas fullt ut. Det som framgår i resultatet är att när kvinnorna i studien fick hjälp att se eller att definiera för sig själva att de var utsatta för våld, tycks något hända. Det kan beskrivas som en form av uppvaknande, som leder till ett agerande. En ansvarsförskjutning tycks i detta skede att ta form vilket hjälper kvinnorna i sin process att lämna mannen.

9.1.3 Att bli fri

En av orsakerna som beskrivs i resultatet till att inte kunna lämna mannen var det känslomässiga bandet. Att emotionellt *bli fri* från mannen som beskrivs av Holmberg & Enander (2013, s 112) som en av tre faser i uppbrottsprocessen. En av kvinnorna beskriver att hon fortfarande bär mannens glasögon på sig, och att hon aldrig kunnat lämna, mannen lämnade henne. Hon beskriver att hennes självkänsla och självbild var helt förstörd. Lundgren (2024, s 45) skriver om normaliseringsprocessen och att en av de mest komplexa aspekterna av normaliseringsprocessen är internalisering av våldet. Vilket innebär att kvinnan kan ta över partnerns verklighetsförståelse, göra den till sin egen och göra våldet till sitt eget ansvar. Något som jag upplever att kvinnan i studien är väl medveten om. Det känslomässiga bandet till förövaren var inte den orsak som var särskilt framträdande i intervjuerna, något som dock finns väl beskrivet i tidigare forskning (Holmberg & Enander, 2013, s 113). Jag vet inte om det beror på de enskilda kvinnorna som deltagit i studien eller utformningen av intervjuguiden och studiens frågeställningar.

9.1.4 Familjen stöttade inte

Det som framkommer i resultatet är att några av kvinnorna beskriver att de inte hade familjer som stöttade dem i att lämna mannen. De sätter ord på att detta stöd var något de behövt, något de hade önskat. (IP7) beskriver att hon hade ett obefintligt stöd av sina föräldrar och att hennes föräldrar hade gammaldags värderingar och att de tyckte att hon skulle stanna kvar hos mannen och att hon fick skylla sig själv. Även känslan av och rädslan för att mista sina föräldrar var något som höll henne kvar i relationen. En av kvinnorna beskriver också att hon inte fick stöd av mannens mamma och bror. Lundgren (2024, s 62) skriver att i våldets första fas är vägen ut ur relationen lättare, då har kvinnan kvar sin egen verklighetsuppfattning och protesterar mot våldet. Ju mer utmattad och uppgiven kvinnan blir desto svårare är det att ta sig ut ur våldet. Detta ställer höga krav på att andra utomstående, vänner, grannar, jourkvinnor och andra professionella tar medansvar. Detta var något som kvinnor i denna studie saknade, några av dem beskriver också att de förstått först efter att de lämnat mannen att vänner och bekanta förstått att de var utsatta men inte agerat, något de beskriver sig vara besvikna över.

9.1.5 Redo att ta emot hjälp

Flera av kvinnorna beskriver att det var först när de själva var villiga att ta emot hjälp, när de själva vände sig till "systemet" som de fick adekvat och bra hjälp. Socialtjänst, kvinnojour och andra specialisterheter innefattas här i "systemet". Det framstår som att de var tvungna att verkligen se att de behövde hjälp och då de såg att de var utsatta för våld som de själva tog kontakt med någon instans för att få hjälp. Här säger en av kvinnorna att det är viktigt att berätta allt för att få tillgång till den hjälp som finns och som en har rätt till. Detta steg kan vara beroende av att en får rätt sociala responser inte bara av professionella utan också av sin omgivning, familj, nätverk, arbetsplats osv, för att se och förstå att en är utsatt för våld. Att vara redo kan ha stark korrelation med de sociala responser en fått både kring sin egen utsatthet men också till exempel genom att se vilka responser andra kvinnor fått i sin närhet eller de berättelser de tar del av genom bland annat nyheter och genom de normer och värderingar som finns i den kontext de befinner sig i som påverkar hur de definierar våld. Hirdman (2007, s 212) beskriver genussystemet som en ordningsstruktur av kön, ordningen av människor i genus har blivit basen för de sociala, ekonomiska och politiska ordningarna. Men också om genuskontraktet där förväntningar om hur män och kvinnor ska vara mot varandra vilket kan påverka möjligheten att ta hjälp. Även det intersektionella perspektivet kan här vara hjälpsamt då flera lager av utsatthet kan påverka möjligheten att ta hjälp och våga berätta allt för myndigheter eller andra som kan ge stöd. Tidigare erfarenheter av myndigheters bemötande på ett individuellt plan men också bemötande av den grupp en tillhör kan vara faktorer som påverkar möjligheten att söka stöd.

9.2 Strukturella faktorer

9.2.1 Kunskap hos professionella

Kvinnorna som intervjuades i denna studie pratar alla om kunskap hos professionella på ett eller annat sätt. Schlytter (1999, s 22) menar att även om vi är aktivt handlande personer som påverkar de normer som vi dagligen förhåller oss till, bildar också dessa normer en ram. Vår subjektivitet är en produkt av detta, subjektivitet är hur vi förstår vår situation och våra handlingar. Ett annat ord för detta är enligt Toril Moi (1997) i (Schlytter 1999, s 22) levd erfarenhet som i sin tur bygger på Simone de Beauvior tankar. Levd erfarenhet bestäms inte enbart av de situationer som jag är en del av utan den levda erfarenheten framstår snarare som en pågående sedimentering genom mina interaktioner med världen. Jag tänker att det är något som påverkar både professionella och överlevare. Alla har normer att förhålla sig till men också sina egna levda erfarenheter som påverkar oss och vårt handlande. I de professionellas fall vilka responser som ges och kan ges och för överlevaren möjligheten att bryta upp och bli fri från våld. Det som sägs när det kommer till kunskap är att det är skönt när de professionelle vet vad våld är och vilka konsekvenser det får för den enskilde, och att de själva kunde berätta bara lite om sin våldsutsatthet och att den professionelle då förstod vad det handlade om. En medvetenhet om det som beskrivs av Hirdman (2007, s 212) genom genusystemet kan det påverka den professionelles agerande och bemötande. Om normer som kan bidra till osynliggörande, förminskande och normalisering synliggörs bör detta kunna påverka den enskilde professionelles möjlighet till agerande och bemötande. En problematiserad bild av förståelsen av våldet, dess konsekvenser och agerande tycks vara viktig då det kommer till vilket bemötande den professionelle kan ge. Det som framträder i resultatdelen är kunskapsskillnaderna mellan olika instanser/myndigheter som ska ge stöd. De team som beskrivs som "våld i nära" (som kan vara en del av socialtjänsten, IP4 är osäker på det), kvinnojourerna och gruppverksamheter specialiserad på våld i nära relation, beskrivs alla ha en mycket god kunskap om våld och dess konsekvenser. Medan socialtjänsten (barn- och vuxenhandläggare) sjukvården och polis i stor utsträckning beskrivs sakna kompetensen som kvinnorna efterfrågar eller önskar. Ekström (2016, s 1) skriver att de olika organisationsformerna och specialiseringen påverkar det stöd som socialtjänsten erbjuder våldsutsatta kvinnor något som jag tycker blir tydligt i intervjuerna. Utifrån att alla ska erbjudas ett likvärdigt stöd oberoende var än i Sverige en bör finns ett arbete kvar att göra då det verkar finnas stora variationer i vilket stöd som erbjuds beroende på om kommunen har en specialistenhet eller kvinnojour. Kollegor, utbildning och extern handledning är faktorer som socialsekreterarna lyfter fram som viktiga i arbetet med våldsutsatta kvinnor, ett samhällsproblem som beskrivs som både speciellt och svårt (Ekström 2016, s 1). Just att arbetet med våldsutsatta kvinnor beskrivs som svårt av socialsekreterare tänker jag kan hänga samman med hur vi ser på och förklarar våld. Mattsson (2013, s 164) menar att den hjälp som erbjuds är beroende av de professionellas förståelse av våldet som våld snarare än jämbördiga konflikter. Hur vi förstår våld är något som påverkar det stöd som ges. Här verkar socialsekreterarna

på ett fält som förändrats över tid, från att vara en privat angelägenhet till statens ansvar. Kvinnojourer arbetar uttalat med ett feministiskt förhållningssätt där mäns våld mot kvinnor förstås som en makthandling, här är det ett vedertaget och relevant förhållningssätt utan att professionaliteten och objektiviteten ifrågasätts. Som framgår av resultatdelen beskriver en av kvinnorna på ett mycket tydligt sätt hur hennes ord inte togs på allvar då hon beskrev det våld hon och barnen utsattes för av mannen för socialtjänsten. I resultatdelen framkommer det också att en av kvinnorna mött en psykolog som ifrågasatte henne och hennes agerande och att våldet i stället beskrevs som bråk som inbegriper två individer med lika mycket ansvar för det som sker. Lundgren (2024, s 173–174) skriver att hur vi förstår våld är en överordnad frågeställning för alla som på ett eller annat sätt arbetar med mäns våld mot kvinnor. Det kan handla om vilka våldsförståelser som inarbetas som sanningar i samhället, eller sådana som vi tänker utan att reflektera kritiskt till. Kvinnojourerna arbetar utifrån en feministiskt förståelse och utmanar de ”sanningar” om våld som finns i samhället genom sitt arbete med påverkansarbete och opinionsbildning. Kvinnorna i denna studie beskriver att stödet de fick från kvinnojourerna många gånger såg annorlunda ut än från andra aktörer. Utifrån det Lundgren (2024, s 173–174) skriver om förståelsen av våldet görs här koppling till vilket bemötande professionella ger eller kan ge utifrån vilken våldsförståelsen de har. Kvinnojourerna definierar våldet ur ett feministiskt perspektiv samtidigt som de är fria att definiera sitt uppdrag till skillnad från professionella inom myndigheter bland annat. En annan aspekt är att professionella på kvinnojourer i huvudsak är kvinnor, kopplat till det Toril Moi (1997) i (Schlytter 1999, s 22) levd erfarenhet, något som utöver den feministiska förståelsen kan påverka vilket bemötande den professionella kan ge. En av kvinnorna berättar om sin besvikelse över att sjukvården inte agerade då hon berättade för dem att hon blivit slagen av sin pojkvän. Jag upplevde att hon aldrig tidigare uttryckt detta, att hon aldrig vågat säga de orden och när hon väl gjorde det fick hon inte den respons hon hade behövt. På frågan om vad hon trodde hade hänt om de gjort det svarar hon att hon fått hjälp tidigare. Wendt & Enander (2013, s 63) beskriver i sin studie bemötande från hälso- och sjukvården som bidragit till att våldsutsatta kvinnor känt sig stöttade, och bemötande som fått dem att känna sig övergivna. Stöttande bemötande beskrivs följande, förmedlade kunskap, visade medkänsla och bidrog till att avlasta och skydda kvinnan samt stärka självkänslan. Bland annat kunde det handla om att lyssna på kvinnans berättelse, stödja kvinnan i praktiska uppgifter, visa förståelse för kvinnans situation och ta ansvar för att anmäla våldet. Bemötanden som däremot fick kvinnorna att känna sig övergivna beskrevs som uteblivna åtgärder, försvårande av dialog och bemötande som orsakade besvikelse. Det kunde handla om att personal fick kännedom om våldet utan att vidta åtgärder, att de missade tillfällen att fånga upp våldsutsatthet, att kvinnan fick klara sig själv eller rent av hade ett arrogant eller kränkande beteende (Wendt & Enander 2013, s 63). Hur kvinnor blir bemöta av sjukvården tycks ha en avgörande roll i hur kvinnorna kommer vidare i sin process att lämna våldet men också om de kommer i säkerhet. (IP3) fick inte något av det som beskrivs som stöttande bemötande, i stället lämnades hon ensam och oskyddad trots att hon hade modet att berätta.

9.2.2 Socialtjänsten trodde inte på kvinnans berättelse

En av kvinnorna (IP7) beskriver att socialtjänsten inte trodde på det hon sa utan endast på mannens berättelse av det som hänt. Hon beskriver att hon kände sig ifrågasatt av socialtjänsten att hon hittade på och att hon var en överbeskyddande mamma. Hon berättar att det inkom fyra anmälningar mot barnens pappa på grund av våld mot barnen, där hon upplevde att tre av fyra utredningar var ett enda stort ifrågasättande av henne som mamma. Coates & Wade (2016, s 176) skriver att precis som positiva sociala responser kan ge omedelbar lättnad kan negativa sociala responser framkalla ytterligare lidande. Något som blir tydligt i det (IP7) berättar, att bemötandet från socialtjänsten orsakade ytterligare lidande. Mattsson (2013, s 162) kunde i sin studie se att personalens olika förhållningssätt till feministiska strukturella perspektiv gjorde att de gjorde olika bedömningar av vad som hänt och hade svårt att synliggöra våldet. Under observationer vid enheten blev det tydligt att det hände att våldet i olika ärenden ”tappades bort”, som personalen ibland uttryckte det när de diskuterade arbetet. Vid flera observationstillfällen lyfte personalen fram mäns erfarenheter för att synliggöra att våldet kunde förstås och beskrivas på andra sätt än utifrån kvinnors erfarenheter. När mäns berättelser om våld vid dessa tillfällen synliggjordes kan det tolkas som att fokus i ärendena flyttades från det våld som männen utövade till andra aspekter, till exempelvis männens utsatthet, behov och rättighet (Mattsson 2013, s 163). Många av kvinnorna i denna studie beskriver sig ifrågasatta av socialtjänsten då det kom till föräldraförhör. Kvinnorna beskriver att i de fall det öppnades utredningar på grund av orosanmälningar om våld kände de att det var deras föräldraförhör som stod i fokus inte fädernas. I två av ärendena var inte fäderna närvarande alls då utredningen genomfördes. Utifrån att vi har olika förväntningar på oss som kvinnor och män kan detta också avspeglats i socialtjänstens sätt att arbeta då de fokuserar på kvinnans föräldraförhör och inte bär föräldrarnas. Hirdman skriver om genusystemet som ska förstås som en dynamisk struktur, ett nätverk av processer, fenomen, föreställningar och förväntningar och som en ordningsstruktur av kön, ordningen av människor i genus har blivit basen för de sociala, ekonomiska och politiska ordningarna. Utifrån det Hirdman skriver (2007, s 212) kan vi tänka kring de strukturer som påverkar professionella och som också kan påverka vilket bemötande som ges och kan ges. Hydén (1995, s 9) menar att även den som möter kvinnan som utsatts för våld behöver förstå att händelsen hon varit utsatt för har en individuell såväl som en samhällelig och kulturell form detta är något som jag tänker inte alltid finns med hos professionella som möter kvinnor som utsatts för våld.

9.2.3 Utebliven ekonomisk hjälp

Det som framkommer i resultatet är att flera av kvinnorna beskriver en ekonomisk utsatthet och att detta också var ett hinder att lämna mannen, samtidigt som de säger att det inte är så enkelt utan att även andra saker spelade in. Även här kan det intersektionella perspektivet bli användbart, ur ett

intersektionellt perspektiv kan vi få syn på hur möjligheten att lämna en relation där våld existerar påverkas av fler livsvillkor än kön, exempelvis fattigdom, utbildning och arbetslöshet (Moser Hällen 2021, s 60). Ekonomi beskrivs också av kvinnorna som en del av problematiken även efter de lämnat mannen. En av kvinnorna berättar att hon inte ansökt om enskild vårdnad utifrån att hon inte hade råd att betala kostnader förknippat med vårdnadsprocessen. Våldet kan ha inneburit att de måste flytta för att skydda sig och sina barn vilket gjort att de hamnat i arbetslöshet något som kan påverka möjligheten att bli fri från våldet, till exempel genom att inte kunna ansöka om enskild vårdnad på grund av kostnaderna som förknippas med den processen. Detta innebär att kvinnan alltid måste förhålla sig till och ha en kontakt med mannen så länge barnen bor hemma.

9.2.4 Önskan och synen på en egen familj

Önskan om en egen familj beskrivs också av några av kvinnorna i den här studien som en anledning till att stanna kvar. En av kvinnorna beskriver också att hon inte hade det stöd hon behövde från sin familj för att lämna mannen, hon säger att de hade konservativa värderingar om att hon skulle stanna med mannen. Utifrån den påverkan gällande familjebildning kvinnans föräldrar haft på henne påverkade det hennes uppbrottsprocess. Barnett (2001, s 19) menar att kvinnor socialiseras in i att värdesätta sin relation och att investera mycket i sin relation samtidigt som samhället misslyckats att ge ett stöd till de kvinnor som utsätts för våld i sin relation och att olika emotionella och kognitiva tillstånd kan försvåra för kvinnan att lämna. Det kan exempelvis vara normer om tvåsamhet och kärnfamilj, emotioner som rädsla, eller psykologiska tillstånd orsakade av våldet såsom posttraumatiskt stressyndrom eller depression. Utifrån de hinder Barnett (2001, s 19) beskriver kan vi förstå hur komplex uppbrottsprocessen är och vilken styrka det krävs för att lämna en relation där en är utsatt för våld. Kvinnorna behöver inte bara ha styrkan för att lämna men också kunna stå emot de känslor som är kopplade till normer i vårt samhälle om tvåsamhet och kvinnor som lämnar sitt äktenskap. Hydén (1995, s 8) skriver att våld inte omedelbart och självklart leder till skilsmässa. Det våld en man utsätter sin hustru för äger rum i en äktenskaplig gråzon, i ett ingenmansland mellan vad som är moraliskt genomförbart och inte inom ramen för ett äktenskap. Om familjen dessutom inte stöttar kvinnan i att lämna utan "accepterar" våld inom äktenskapet tycks det mycket svårt att lämna och en högre grad av skuld tycks infinna sig.

9.2.5 Stödet såg olika ut hos olika aktörer

Som beskrevs under kunskap hos professionella så ger kvinnorna en bild av att det inte främst var socialtjänsten, sjukvården eller polisen som hjälpt dem, utan kvinnojourer och de enheter med specialisering på våld i nära relation. Mandara m.fl., (2023, s 590) skriver att kvinnojourer har skapat specialiserade kris- och övergångsboenden för kvinnor och även arbetar med uppsökande stöd- och påverkansarbete, men att de dock inte ensamt kan ansvara för det stora behovet av stöd och skydd till

personer utsatta för våld i nära relation (VINR). Socialarbetare som inte är anställda av kvinnojourer eller specialiserade enheter men i olika hälso- och sociala miljöer kommer oundvikligen att stöta på kvinnor och deras barn som lever med VINR. Mandaras, m.fl. (2023, s 589) forskning har också visat att det inte är självklart att socialarbetare är väl förberedda på att agera. De kan uppleva en nivå av rädsla eller brist på självförtroende, inför uppgiften att engagera sig i män som använder våld och kvinnor och barn som berättar att de upplever våld, något som också blir framträdande i kvinnornas berättelse. Även här blir det av vikt att titta på förståelsen av könsmaktordning hos professionella och hur det kan påverka professionellas bemötande, något som beskrivs mer under 9.2.1. En av kvinnorna beskriver dock genomgående att hon fått bra hjälp av socialtjänsten både som barn och som vuxen. Hon har erfarenhet av utredningshem och familjehem något som hon också beskriver som positivt, att de ville henne väl och att de gjorde allt rätt. Hon fick hjälp med distansen till mannen genom ett familjehem. Socialtjänsten satte ord på att hon eventuellt behövde skyddad identitet, nytt nummer och distans till mannen. Något som hon själv beskriver som hjälpande i processen att lämna.

9.2.6 Samhällsvillkor

Det som beskrivs av kvinnorna under avsnittet bidrag till förändring är just en önskan om att kunna bidra till förändring. Jag tolkar det som att det främst handlar om förändring på samhällsnivå. (IP8) säger att det varit mycket fokus på den individuella processen men att hon tycker att den samhälrliga processen också är viktig. (IP5) vill bidra till att den kvinnojour som stöttat henne ska få finnas kvar. (IP6) beskriver en besvikelse över att politiker inte arbetar mer med frågan om mäns våld mot kvinnor. Schlytter (1999, s 22) menar att kvinnors erfarenheter uttryckta i normer på samhällsnivå och uttryckt i levd erfarenhet på individnivå kan vara oförenliga. Även om dessa skillnader upplevs även av män har män på grund av det historiska och idag rådande maktförhållandena mellan män och kvinnor i politiken, i näringslivets ledarskap, i vetenskapssamhället och i massmedia helt andra möjligheter än kvinnor att forma samhällsvillkoren utifrån sina behov och intressen. Något som jag tänker beskrivs på ett tydligt sätt av kvinnorna i studien. När jag lyssnar till vad kvinnorna säger hör jag också empowerment, de vill bidra till förändring genom sina egna kunskaper, erfarenheter och insikter. Att de vill stärka andra kvinnor som utsatts för våld genom att berätta sin historia.

10 Slutsatser

Studiens syfte har varit att utifrån tidigare våldsutsatta kvinnors levda upplevelser försöka förstå vilken betydelse sociala responser från professionella haft för uppbrottsprocessen. Studiens frågeställningar var: Vilken betydelse har sociala responser från professionella för uppbrottsprocessen? Vilka sociala responser från professionella beskrivs som stödjande och hjälpsamma i processen att bli fri från våld? Vilka sociala responser från professionella kan vara ett hinder att bli fri från våldet?

Studien visar att:

- Bemötandet från professionella har spelat en viktig roll i uppbrottsprocessen, även bemötandet efter uppbrottet spelar en stor roll i att bli fri från våldet.
- De sociala responser som varit stödande och hjälpsamma i processen att bli fri från våld, samt vilka sociala responser som utgjort hinder för att bli fri från våld beskrivs tydligt.
- Både relationella och strukturella faktorer påverkar kvinnorna under uppbrottsprocessen.
- De sociala responser som beskrivs som stödande och hjälpsamma är personlighetsdrag som beskrivs vara stöttande, empatiska, kunskap hos professionella och att kvinnorna fick hjälp att se att de var utsatta för våld och vilka konsekvenser det kan leda till.
- De sociala responser som beskrivs som kvarhållande och som hindrat dem att bli fria från våld var om de professionella inte agerade då kvinnorna berättade att det var utsatta för våld. Att inte bli trodd eller att bli ifrågasatt. Rädslan att förlora sina barn i relation till socialtjänsten. Att inte få ekonomiskt stöd beskrivs också som ett hinder.
- Den enskilde professionelles agerande tillsammans med de positivt beskrivna personlighetsdragen beskrivs som en avgörande faktor för att kunna bryta upp, förstå och bli fri från våld.

11 Diskussion

Den enskilda professionelle beskrivs ofta ingående av kvinnorna i studien, att personen var varm, empatisk, och genuint intresserad. Det är personlighetsdragen och agerandet som beskrivs som viktiga. Att personen kvinnorna mötte fick dem att känna sig lyssnade på, sedda och att de trodde på dem är positiva sociala responser som kvinnorna beskriver. Även att de blev uppbackade beskrivs som viktigt. Skoog Wallers (2022, s 5) studie visar att kvinnornas möjligheter att bryta ensamhet och bli fria från våld var starkt beroende av strukturella och relationella faktorer, dvs samhällets och den nära omgivningens responser. Även denna studies resultat pekar på vikten av strukturella och relationella faktorer. Ett av studiens fynd är vikten av att kvinnorna fick kunskap kring sin våldsutsatthet, att de förstod att de var utsatta för våld och att få syn på var ansvaret för våldet låg något som kan kopplas till de professionellas förklaring av våld och dess konsekvenser. Kvinnorna beskriver att de professionella ”utbildade” dem i vad våld är och vilka uttryck våldet kan ta. En av kvinnorna kallade det för *livsnödvändig information*. Utbildandet i vad våld är och dess konsekvenser är något som också hänger ihop med kunskapen hos den professionelle. Om den professionelle har ett feministisk perspektiv på våldet och en insikt i de normer och sanningar som kan osynliggöra och förminska våldet och dess konsekvenser, något som av Hirdman (2007, s212) beskrivs som könsmaktsordningen, kan detta vara något som påverka vilket bemötande den professionelle kan ge. Wallin m.fl. (2017, s 952-953) menar att utbildning om hur man bemöter kvinnor som har utsatts för könsrelaterat våld är avgörande för hälso- och sjukvårdspersonal för att skapa respektfulla möten. Något som jag tänker är överförbart även till andra professioner som möter kvinnor utsatta för våld. Att förstå och acceptera att en är ”en våldsutsatt kvinna” tycks vara svårt men särskilt svårt om det handlar om andra våldsformer än fysiskt våld. När kvinnorna själva definierade sig som våldsutsatta verkar det som om nya dörrar

öppnade upp sig för att kunna ta sig vidare från våldet och dess konsekvenser. Kjellberg (2023, s 122) skriver att internalisering och normalisering av våldet var kvarhållande, men kvinnorna kunde motstå detta med hjälp av omgivningens giltiggörande gensvar. Kjellberg skriver vidare att omgivningens gensvar följaktligen kan betraktas som en omständighet som sätter ramarna för våldsutsatta kvinnors motstånd mot våld, och som kan påverka huruvida motståndet blir effektivt i bemärkelsen hjälper kvinnan att skydda sig och få våldet att upphöra (Kjellberg, 2023 s 104). En insikt kvinnorna tycks få i denna process är förståelsen för att detta kan hända vilken kvinna som helst oavsett individuella förutsättningar. Ifrågasättandet av sig själv tycks mildras med hjälp av kunskapen om våldsutsatthet. Lundgren (2024, s 29) skriver att det mest utmärkande dragen i våldets normaliseringsprocess ur kvinnornas perspektiv är att gränser suddas ut och ständigt förskjuts, vilket kan innebära att vem som helst kan drabbas. Detta säger mycket om våldets konsekvenser och vilken nedbrytningsprocess det innebär att leva med våld. Utifrån denna kunskap kan professionellas bemötande och agerande bli väldigt viktigt för uppbrottsprocessens alla tre faser, *att bryta upp, att bli fri* och *att förstå* (Holmberg & Enander 2013, s 112). Kvinnorna i den här studien beskriver att när de fick bekräftelse på att det rörde sig om våld och att den professionelle beskrev varför en stannar kvar i en relation där en utsätts för våld var viktig kunskap att få. Här tänker jag att då dessa anledningar presenteras så skapas en förståelse som gör att en inte dömer sig själv så hårt utifrån att en varit kvar i relationen utan att en snarade får en förståelse för varför en inte kunnat lämna. Den andra delen under kunskap rör konsekvenserna av våld att de fick hjälp med att förstå sina reaktioner och symptom. Utifrån denna så avgörande kunskap kunde de ta nya beslut gällande sin relation och fortsätta sin process framåt. Resultatet av Brännvalls (2016 s 283) studie visar bland annat på att rättssystemets giltiggörande eller ogiltiggörande gensvar på männens våld underlättade, eller också försvårade, kvinnornas chans att förstå våldet som mäns våld mot kvinnor i nära relationer. Det vill säga deras förståelseprocess, något som Holmberg & Enander (2004, s 159) beskriver som en del av uppbrottsprocessen. Kopplat till Brännvall (2016 s 283) och Holmberg & Enander (2004, s 159) tycks förståelsen om sin våldsutsatthet mycket viktig för den fortsatta uppbrottsprocessen. Ett ekonomiskt stöd och en ny bostad beskrivs i ett första skede som hjälpsamt men när följdfrågor ställs säger en av kvinnorna att det inte är så lätt utan att det förmodligen handlar om andra saker, att det är mer komplicerat än så. Även om ekonomin inte beskrivs som ett avgörande hinder att lämna beskrivs ekonomin som ett problem efter uppbrottet, då situationen kan ha lett till att de behövt lämna arbete, gemensamt hus och lägenhet. Ekonomiska hinder beskrivs även i relation till att kunna driva ekonomiska processer gällande vårdnad. Kostnad för traumabehandling eller terapeutkostnader beskrivs som ett problem då detta inte fanns att få inom den allmänna sjukförsäkringen. Barnett (2000, s 359-360) skriver att faktorer som kan förhindra uppbrott är ekonomisk utsatthet och svårigheter att finna egen bostad. En av kvinnorna säger att det svåraste är att hon i efterhand inser att hon skulle sökt hjälp mycket tidigare, men hon säger att en blir så nedtryckt att en tvivlar på sig själv att en inte är värd något bättre och att en får skylla sig själv. Flera av kvinnorna uttrycker på ett eller annat sätt att de fick bra hjälp när de själva aktivt sökte hjälp. Jag

tänker att det kan kopplas samman med många olika aspekter. Jag upplevde att kvinnorna la detta på sin egen "inre" resa, att det handlade om att de behövde nå botten, att de såg att de verkligen behövde hjälp för att klara sig och för att komma ur relationen. Jag tänker att det handlar om en "inre" resa men att den också är påverkad av normer, värderingar och skam kopplat till vilket kontext kvinnan befinner sig i. Här spelar också tidigare erfarenheter av socialtjänst och myndigheter in. Att professionella inte agerade då de berättade att de var våldsutsatta var något som verkligen gjorde de kvinnor som beskrev det besvikna, de beskriver att de tog mod till sig men att uteblivandet av agerande ledde till att de stannade kvar i relationen. Coats & Wade (2016, s 191) skriver att omkring 40 års forskning visar att kvaliteten på de sociala responserna vid våld är starkt korrelerad med graden av lidande för offret och i vilken utsträckning brottsoffret kommer att lämna ut uppgifter till myndigheterna. Utifrån detta tänker jag att det finns stora risker att då en blivit dåligt bemött tappar tilliten och inte vänder sig till myndigheter för stöd och hjälp igen. Wallin m.fl. (2017, s 952-953) har i sin studie tittat på hur kvinnor som utsatts för könsrelaterat våld upplever bemötande från sjukvårdspersonal. När de behandlade kvinnorna med respekt och genuint intresse kände kvinnorna sig trygga men när vårdpersonalen inte uppfyllde förväntningar framkallades känslor av frustration och misstro. Känslan av att bli lyssnad på och trygghet ansågs som viktiga aspekter i ett positivt möte, medan känslan av brist på tid eller intresse ofta ledde till att negativa upplevelser som frustration och misstro mot hälso- och sjukvården (Wallin m.fl. 2017, s 952-953). Att inte bli trodd av socialtjänsten var en upplevelse som kvinnorna beskrev. Detta tillsammans med vad en har med sig för erfarenheter tidigare i livet då det kommer till bemötande från socialtjänst men också andra myndigheter och professionella kan leda till att det är svårare eller lättare att söka hjälp och stöd. Mattsson (2013, s 164) menar att det krävs en problematiserad förståelse av innebörden av den professionella rollens objektivitet, så att tanken om objektivitet inte leder till att kvinnor osynliggörs och att mäns våld neutraliseras (Mattsson 2013, s 164). Det är problematiskt att en som mamma dels *ska* skydda sitt barn samtidigt som en *ska* medverka till att barnet ska ha umgänge med en våldsutövande pappa. Något som en av kvinnorna i studien beskriver ha satt djupa spår i henne och barnen då barnen blev traumatiserade under umgängen med pappan. Här tycks våldsförståelsen hos den professionelle spela en roll, något som tycks kunna kopplas till om den professionelle har insikt i de normer och sanningar i samhället som kan osynliggöra och förminska våldet. Förklaras våldet som våld eller som bråk mellan två parter med delat ansvar, men också vem den professionelle tror på och tillskriver tillförlitlighet påverkar det bemötande den professionelle kan ge. Även samhällets syn på och prioriteringar av arbetet mot mäns våld mot kvinnor var något som påverkat och engagerat kvinnorna i studien. De beskriver arbetet mot mäns våld mot kvinnor som en viktig fråga som inte prioriteras i tillräcklig utsträckning, där fokus också behöver finnas på en samhällsnivå och inte endast individnivå. De uttryckte en stark önskan att vilja påverka, så som jag tolkar det arbetet på en samhällsnivå genom sitt medverkande i studien men också att kunna hjälpa andra i liknande situation genom att dela sina erfarenheter.

Min förhoppning och ambition med denna studie är att kvinnors upplevda erfarenheter av sociala responser från professionella i samband med uppbrottsprocessen ska bli lyssnade till och på så sätt skapa en förståelse för hur viktigt ett gott bemötande är och att denna kunskap tas i beaktande då det kommer till arbetet med bemötande. Utifrån studiens resultat blir det tydligt att det vilar ett stort ansvar på de professionella, myndigheter, enheter och civilsamhälle som har i uppgift att ge stöd till kvinnor som utsatts för våld och att det finns ett stort arbete att göra inom detta område. Kvinnorna i denna studie har gett tydliga beskrivningar av vad som anses vara ett gott bemötande och vad som krävs i relation till den professionelle för att kunna lämna en relation där våld förekommer men också för att bli fri från våldet. Detta är insikter jag hoppas att denna studie ska bidra till med till sociala arbetets praktik.

12 Studiens begränsningar

Åtta kvinnor intervjuades i studien, det hade varit intressant att få lyssna till fler kvinnors upplevelser och på så vis fått än djupare inblick i vad sociala responser från professionella har för betydelse, något som dock bedömdes svårt inom ramen för en magisteruppsats. Eventuellt hade fysiska möten med kvinnorna vid intervjutillfällena gett ett mer fördjupat resultat. Om frågeställningarna varit formulerade på ett annat sätt skulle kanske andra faktorer som bidragit eller varit kvarhållande i relation till uppbrottsprocessen synliggjorts.

13 Förslag på framtida forskning

Något som skulle vara intressant att titta på är de utbildningar som har personlig lämplighet som ett intagskriterie och vilken betydelse det kan ha för utförandet av yrket efter examen. Utifrån den vikt kvinnorna lägger på personlighetsdrag hos de professionella känns detta mycket relevant. Socialtjänstlagen kommer att förändras bland annat genom att nuvarande målbestämmelser kompletteras med att socialtjänsten även ska främja människors jämställda levnadsvillkor. Utifrån studiens teoretiska perspektiv väcks frågan om hur omställningen inom befintlig organisation ska gå till och vilka förutsättningar som krävs för att ställa om till en jämställd socialtjänst. Barnen beskrivs som en kvarhållande faktor utifrån rädslan av att förlora dem i relation till socialtjänsten, vilket skulle vara viktigt och intressant att veta mer om, hur kan vi förhindra att barnen blir en kvarhållande faktor?

14 Referenser

- Barnett, O. W. (2000). WHY BATTERED WOMEN DO NOT LEAVE, PART 1: External Inhibiting Factors Within Society. *Trauma, Violence & Abuse*, 1(4), 343–372.
<https://doi.org/10.1177/152483800001004003>
- Barnett, O. W. (2001). WHY BATTERED WOMEN DO NOT LEAVE, PART 2: External Inhibiting Factors—Social Support and Internal Inhibiting Factors. *Trauma, Violence & Abuse*, 2(1), 3–35.
<https://doi.org/10.1177/1524838001002001001>
- Bryman, A. (2021). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber.
- Brå (2009). *Våld mot kvinnor och män i nära relationer. Våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakter med rättsväsendet*. (Rapport 2009:12). Brottsförebyggande rådet.
<https://bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f180002016/>
- Brå (2014). *Brott i nära relationer. En nationell kartläggning*. (Rapport 2014:8). Brottsförebyggande rådet.
<https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2014-05-09-brott-i-nara-relationer.html>
- Brå (2024). *Våld och misshandel*. [Våld och misshandel - Brottsförebyggande rådet](#)
- Brännvall, M. (2016). *Frigörelse med förhinder. Om polisanmälan när kvinnor tar sig ur mäns våld i nära relationer* (Doktorsavhandling, Malmö Högskola).
- Childress, S., Shrestha, N., Anekwe, K., Wong, M., & Dudovitz, R. (2023). Factors inhibiting institutional responses to domestic violence in Kyrgyzstan, *Central Asian Survey*, 42(2), 254- 273.
<https://doi.org/10.1080/02634937.2022.2147146>
- Coates, L., & Wade, A. (2004). Telling it like it isn't: obscuring perpetrator responsibility for violent crime. *Discourse & Society*, 15(5), 3-30.
- Coates, L., & Wade, A. (2016). *We're in the 21st Century After All*. Analysis of Social Responses in Individual Support and Institutional Reform. In: Hydén, M., Gadd, D., Wade, A. (eds) *Response Based Approaches to the Study of Interpersonal Violence*. Palgrave Macmillan, London.

- Cowan, C., El-Hagea, N., Greena, J, Ricea, L., Younga, L., & Whiteside, M. (2020). Investigating the Readiness of Hospital Social Workers to Respond to Domestic and Family Violence, *Australian social work*, 74 (739), 357–367. <https://doi.org/10.1080/0312407X.2019.167573>
- Ekström, V. (2016). Carriers of the Troublesome Violence: The Social Services' Support for Female Victims of Domestic Violence. *European Journal of Social Work*, 21(1), 61-73. <http://dx.doi.org/10.1080/13691457.2016.1255930>
- Ekström, V. (2016). *Det besvärliga våldet: Socialtjänstens stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer* (Vol. 689). Linköping University Electronic Press.
- Eldén, S. (2020). *Forskningsetik: vägval i samhällsvetenskapliga studier*. (1. uppl.). Studentlitteratur.
- Eliasson, M. (1997). *Mäns våld mot kvinnor*. Stockholm: Natur och kultur.
- Enander, V. (Red). Eriksson Larsson, S., Fries, J., Holmberg, C. (Red). Larsdotter, S., & Olsson, H. (2011). *Hur går hon? Om att stödja misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser*. Studentlitteratur.
- European Institute for Gender Equality (2021). *The costs of genderbased violence in the European Union*. European Institute for Gender Equality. ISBN 978-92-9482-921-4.
- FN (1993). *Convention on the Elimination of All Forms of Violence Against Women*. <https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/cedaw.htm>
- Funstone, L., Krayem, G., & Schackel, R. (2023). Transformative Social Responses to Domestic, Family, and Sexualized Violence: A Qualitative Exploration of Insight Exchange, a VictimSurvivor-Centered Initiative Informed by Response-Based Practice, *Violence Against Women*, 29,(12/13), 2569. <https://doi.org/10.1177/10778012231186812>
- Gottzén, L. (2019). *Maskulinitet och mäns våld mot kvinnor*. I.B. Heimer. (Red). Våldsutsatta kvinnor: samhällets ansvar. Studentlitteratur
- Hirdman, Y., (2007). *Gösta och genusordningen*. Malmö: Ordfront.
- Hjerm, M. Lindgren, S. & Nilsson, M., (2014.). *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Gleerups.
- Holmberg, C., & Enander, V. (2004). *Varför går hon: Om misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser*. Kabusa böcker.

- Hydén, M. (1995). *Kvinnomisshandel inom äktenskapet. Mellan det omöjliga och det möjliga*. Liber
- Hydén, M. (2000). Att lyssna till en kör av röster. Den berättarfokuserade intervjun. *Socialvetenskaplig tidskrift*, (1–2), 137-158.
- Hydén, M. (2001). *Misshandlade kvinnors uppbrott: en motståndsprocess*. I Åkerström, M., & Sahlin, I. (Red.), *Det motspänstiga offret* (s.92-118). Studentlitteratur.
- Kjellberg, J. (2023) *Fri från (efter) våldet? Om partnervåldsutsatta kvinnors motstånd, uppbrott och stödbehov*. (Doktorsavhandling Uppsala universitet).
- Lundgren, E. (2024). *Våldets normaliseringsprocess*. Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Roks.
- Mandara, M., Wendt, S., McLaren, H., Jones, M., Dunk-West, P., & Seymour, K. (2023). First Contact Social Work: Responding to Domestic and Family Violence, *Australian Social Work*, 76 (4), 589-602. <https://doi.org/10.1080/0312407X.2021.1977969>
- Mattsson, T. (2013). Motstånd och neutralisering. Kön, makt och professionalitet i arbetet med våld i nära relationer. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 20(3-4), 150-167. <https://doi.org/10.3384/SVT.2013.20.3-4.2433>
- Moser Hällén, L. (2021). *Intersektionella perspektiv på våld i nära relationer*. Liber
- Pratt-Eriksson, D., Bergbom, I., & Lyckhage, E. D. (2014). Don't ask don't tell: Battered Women living in Sweden encounter with healthcare personnel and their experience of the care given. *International journal of qualitative studies on health and wellbeing*, 9(1), 23166.
- Reedy, J. (2018). *Women's Refuge Clients' Experiences of Social Responses to Domestic Violence Including Interventions Informed by Response-Based Practice*. A thesis presented in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Clinical Psychology at Massey University, Wellington, New Zealand. <http://hdl.handle.net/10179/14823>
- Schlytter, A. (1999). *Kön och juridik i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453/

SFS 2003:460. *Lag om etikprovning av forskning som avser människor.*

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2003460-om-etikprovning-av-forskning-som_sfs-2003-460/

Skoog Waller, S. (2022). *Utan mig är du helt ensam: Kvinnors levda erfarenheter av omgivningens och samhällets ensamgörande i spåren av mäns våld och eftervåld.* Högskolan i Gävle, Akademin för hälsa och arbetsliv, Avdelningen för arbetshälsovetenskap och psykologi.

<https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hig:diva-38020>

Socialstyrelsen. (2024). *Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2022–2023.*

<https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/vald-och-brott/skade-och-dodsfallsutredningar/>

Vetenskapsrådet (2024). *God forskningssed* [Elektronisk resurs]. (Reviderad utgåva). Vetenskapsrådet

Wade, A. (1997). Small acts of living: everyday resistance to violence and other forms of oppression. *Contemporary Family Therapy*, 19(1), 23–39.

Wallin, Lundell, I, Eulau, L, Bjarneby, Westerbotn, M (2017). Women's experiences with healthcare professionals after suffering from gender-based violence: An interview study. *Journal of clinical Nursing*. 2018; 27:949–957. <https://doi.org/10.1177/1077801209334445>

Went, E., Enander, V. (2013). *Övergiven eller stöttad?: våldsutsatta kvinnors erfarenhet av bemötande inom hälso-och sjukvården.* Västra Götalandsregionens kompetenscentrum om våld i nära relationer (VKV).

Överlien, C. (2015). Våldsforskning om och med barn och ungdom – metodiska och empiriska utmaningar. *Socialvetenskaplig tidskrift*, (3–4), 231–243.

15 Bilagor

Bilaga 1

Informationsbrev och samtyckesblankett



Intervjupersoner med erfarenheter av mäns våld mot kvinnor sökes

Den här studien vänder sig till kvinnor över 18 år som lämnat en relation där våld förekommit och som varit i kontakt med professionella från någon av följande instanser; socialtjänst, polis, sjukvård eller kvinnojour.

Hej!

Mitt namn är Petra Karlsson och jag är student vid Marie Cederschiöld högskola. Under denna termin skriver jag mitt examensarbete inom ramen för magisterprogrammet med fördjupningsområde våld i nära relationer vid Institutionen för Socialvetenskap. Jag söker nu inför mitt uppsatsskrivande kvinnor som bor i eget boende och som kan tänka sig att bli intervjuade. Syftet med studien är att utifrån kvinnornas levda upplevelser försöka förstå vilken betydelse stödet eller avsaknaden av stöd från professionella haft för uppbrottsprocessen. Intervjuerna kommer genomföras under september och oktober och beräknas ta cirka 45-60 minuter eller den tid du vill lägga på intervjun. Ditt deltagande innebär att du deltar i en intervju där du får möjlighet att dela med dig av dina erfarenheter och upplevelser. Intervjun kan genomföras digitalt, via telefon/videosamtal eller på en plats som för dig känns trygg.

Om du säger ”ja” till intervju kommer jag kontakta dig via telefon och bestämma tid för intervju.

Intervjuerna kommer spelas in och transkriberas till text av mig. När uppsatsen är godkänd kommer både inspelning och transkriberingen att raderas. Se nedan för detaljerad information om hantering av personuppgifter.

Samtlig information som lämnas under intervjun avidentifieras och används endast under min undersökning. Inga personnamn eller annan information som kan identifiera dig som individ kommer

förekomma i uppsatsen. Efter att uppsatsen blivit godkänd publiceras den enligt Marie Cederschiöld högskolas rutin i databasen DiVA.

Deltagandet är helt frivilligt och du kan när som helst välja att avbryta ditt deltagande om du på något sätt skulle omvärdera ditt samtycke. Väljer du att avbryta kommer vi inte använda något av ditt bidrag till studien.

- **Information till deltagare**

Du har blivit tillfrågad att delta i studien Sociala responser på våld. Enligt dataskyddsförordningen (2016/679) är Marie Cederschiöld Högskola personuppgiftsansvarig för personuppgiftsbehandlingar i studentarbeten. I det här dokumentet får du information om hur dina personuppgifter kommer att behandlas inom ramen för denna studie.

- **Personuppgifter som kommer att behandlas**

För att uppnå syftet med studien kommer följande personuppgifter om dig att samlas in och behandlas:

- namn
- telefonnummer
- e-postadress
- enkätsvar/intervjusvar

- **Med stöd av vilken rättslig grund kommer personuppgifterna att behandlas?**

Den rättsliga grunden för behandlingen av dina personuppgifter är ditt informerade samtycke. Du kan när som helst återkalla ditt samtycke utan att ange orsak. Ett återkallande påverkar dock inte den behandling som skett innan återkallandet.

- **Hur personuppgifterna kommer att förvaras och skyddas under arbetets gång**

Dina personuppgifter kommer att förvaras i pappersform och avidentifieras i studien. Det kommer inte att vara möjligt att härleda några svar tillbaka till dig.

- **Hur länge personuppgifterna kommer att behandlas**

Dina personuppgifter kommer att behandlas till dess studentarbetet är avslutat och betygsatt med godkänt betyg. Därefter kommer personuppgifterna att raderas. Ditt namn eller något annat som direkt skulle kunna identifiera dig kommer inte att finnas med i resultatet.

- **Utlämnande av personuppgifter till tredje part**

Dina uppgifter kommer inte delas med någon utanför Marie Cederschiöld Högskola.

- **Dina rättigheter enligt dataskyddsförordningen**

Marie Cederschiöld Högskola är personuppgiftsansvarig för behandlingen av dina personuppgifter. Enligt dataskyddsförordningen har du rätt att få ta del av de uppgifter om dig som hanteras i studien (registerutdrag), och vid behov få eventuella felaktiga personuppgifter rättade. Du kan också begära att uppgifter om dig raderas samt att behandlingen av dina personuppgifter begränsas.

Vill du utnyttja någon av dessa rättigheter eller återkalla ditt samtycke ska du kontakta ansvarig student eller studentens handledare (kontaktuppgifter finns nedan).

- **Klagomål**

Om du har några funderingar eller klagomål avseende hur dina personuppgifter behandlas kan du kontakta högskolans dataskyddsombud. Pul.ombud@mchs.se Du har även rätt att lämna klagomål till Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) om du inte är nöjd med högskolans personuppgiftsbehandling. IMY nås via e-post: imy@imy.se eller telefon 08-657 61 00.

- **Ansvariga för studien**

Huvudansvarig för studien är Hélène Lagerlöf, Lektor, fil.dr. helene.lagerlof@mchs.se

Studien genomförs av Petra Karlsson, petkart@mchs.se

Det skulle verkligen betyda mycket för mig om du skulle vilja medverka!

Välkommen att kontakta mig om du har frågor eller funderingar inför medverkan.

Tack för din tid!

Med vänlig hälsning

Petra Karlsson Tigerberg

Kontakt:

epost: XXXX

- **Samtycke till att delta i studien sociala responser på våld**

Jag har tagit del av informationen om studien och samtycker till att delta i studien sociala responser på våld. Jag är medveten om att mitt deltagande är helt frivilligt och att jag kan avbryta deltagandet i studien utan att ange skäl för det. Genom min underskrift väljer jag att delta i studien och godkänner att Marie Cederschiöld högskola behandlar mina personuppgifter i enlighet med gällande dataskyddslagstiftning och lämnad information.

Datum och ort

Underskrift

Namnförtydligande

Bilaga 2

Intervjuguide



Intervjuguide

En muntlig information om studien ges. Beskriv att det är frivilligt att delta och rätten till att avbryta. Gå igenom informationsbrevet. Ta upp att vi kommer att beröra tunga ämnen och att hon inte behöver svara på alla frågor eller att hon kanske kommer att vilja pausa eller avbryta intervjun, vilket går bra. Informera om att det finns stöd att få från myndigheter eller kvinnojour om hon känner att det skulle behövas. Har hon några frågor innan intervjun eller vad som kommer hända efter intervjun?
Underskrift av samtyckesblanketten.

1. Bakgrund om relationen

Vad kom det sig att du ville delta i intervjun?

Kvinnans ålder

Relationens längd

När och hur kom våldet in i er relation?

Vad var det svåraste?

Hur längesedan är det du lämnade din partner?

Har ni gemensamma barn?

2. Uppbrottet

Hur gick det till när du lämnade din partner?

Vad var det som avgjorde ditt uppbrott?

Kan du se en tydlig vändpunkt? Om du gör det, kan du beskriva den?

Fanns det några hinder då du skulle lämna / Kan du beskriva hur dessa hinder påverkade ditt uppbrott?

Har du lämnat relationen tidigare, om ja, vad var det som gjorde att du gick tillbaka?

Hade du tänkt på att lämna relationen tidigare? Hur gick dina tankar då?

Kan du beskriva vad du hade behövt för att lämna relationen tidigare?

Fanns det saker som var hjälpande när du skulle lämna, kan du beskriva vad?

3. Professionellas roll

Vem/vad hjälpte dig mest i uppbrottet? Varför tror du att det var så / vad tänker du om det?

Om det var en person, har ni fortfarande kontakt idag?

Vad har varit hjälpsamt eller betydelsefullt för dig i kontakten med professionella?

Kände du att de professionella du mötte trodde på dig? Vad var det som gjorde att du kände dig trodd alternativt vad var det som gjorde att du inte kände dig trodd?

Kände du dig lyssnad på? Om du kände dig lyssnad på, vad var det som gjorde att du kände dig lyssnad på?

Om du inte kände dig lyssnad på, vad var det som gjorde att du inte kände dig lyssnad på?

Mötte du reaktioner som gjorde att du stannade kvar i relationen?

Fick du information om dina rättigheter och vilket stöd som fanns att få?

Om du fick information, vem gav dig den och hur?

Såg stödet från professionella ut som du hade förväntat dig? Kan du beskriva vilka förväntningar du hade kring vilket stöd som fanns att få?

Vad tänker du idag kring det stöd du fått av professionella?

Vad tar du med dig från dina möten/samtal med professionella?

Vad hade du önskat att du få för stöd / bemötande? Vad tror du krävs för att det bemötandet / stödet ska kunna ges?

4. Avslutning

Hur tänker du nu om den relation du hade till ditt ex?

Är det något jag inte frågat om som du tycker borde komma med? Vill du tillägga något?

Stående följdfrågor:

- Vad betydde det för dig?
- Vill du sätta ord på vad det innebär?
- Hur kändes det?

Avslutning

Tacka för medverkan.

Hur var det att delta?

Informera återigen om att det finns stöd att få från myndigheter eller kvinnojour om hon känner att det skulle behövas.

Informera om att hon kan höra av sig om det är något hon undrar eller om hon har tillägg eller frågor.